

MISIUNE ANTI-BULLYING

Ghid de prevenire și intervenție
în situațiile de bullying

**Elaborat pentru structurile cu atribuții
pe linie de siguranță școlară**

Autori:

Carmen Maria Pantazi

Maria Cristina (Crina) Nedelcu

MISIUNE ANTI-BULLYING

Ghid de prevenire și intervenție în situațiile de bullying

Elaborat pentru structurile cu atribuții
pe linie de siguranță școlară

Autori:

Carmen Maria Pantazi

Maria Cristina (Crina) Nedelcu

Acest ghid a fost scris pentru profesioniștii din structurile cu atribuții pe linie de siguranță școlară.

Cu fiecare măsură preventivă, un copil își poate recâștiga încrederea. Cu fiecare efort care sprijină siguranța elevilor, statisticile triste despre amploarea bullyingului în România se pot transforma în povești cu final fericit.

Carmen Maria Pantazi

Carmen Maria Pantazi este psiholog clinician, psihoterapeut format în terapie ericksoniană, consilier de carieră și mediator Feuerstein.

Lucrează în prezent cu copii și adolescenți, în cadrul Clinicii Neuroatipic din București, unde desfășoară evaluări clinice și intervenții psihologice. De asemenea, este consilier vocațional, având experiență în orientarea adolescenților spre trasee educaționale și profesionale.

Pe lângă activitatea clinică, a organizat ateliere interactive pentru copii și adolescenți, axate pe dezvoltarea abilităților-cheie pentru viață și carieră.

Domeniile sale de interes includ: dezvoltarea emoțională și cognitivă a copiilor și adolescenților, orientare vocațională, mediere Feuerstein.

Dr. Maria Cristina (Crina) Nedelcu

Dr. Maria Cristina (Crina) Nedelcu este psiholog clinician și doctor în științe medicale, cu o experiență de peste 20 de ani în evaluarea și intervenția specializată pentru copiii și adolescenții cu tulburări de neurodezvoltare.

Fondatoare a Clinicii Neuroatipic, dr. Nedelcu a construit o echipă de specialiști dedicată sănătății mintale a copiilor și adolescenților.

Un reper important în cariera sa este coordonarea echipei care a tradus și adaptat în România instrumentul ADOS-2.

În 2024, a fondat Fundația Neuroatipic, un proiect ambițios dedicat creării de spații adaptate pentru copiii și tinerii neuroatipici, urmărind principii de design pentru neurodiversitate, menite să le ofere un mediu sigur și stimulant în care să își atingă potențialul maxim.

Cel mai important proiect realizat până acum este Amenajarea Lojei Senzoriale pe Arena Națională din București, un spațiu incluziv unde copiii și tinerii neuroatipici pot urmări meciurile de fotbal într-un mediu adaptat nevoilor lor.

Dr. Nedelcu este un susținător activ al integrării și acceptării copiilor cu tulburări de neurodezvoltare, promovând constant soluții care le facilitează accesul la educație, cultură și sport.

Despre Fundația Neuroatipic

Fundația Neuroatipic a fost înființată în anul 2024, din dorința de a sprijini copiii și tinerii cu tulburări de spectru autist, oferindu-le resursele necesare pentru a-și depăși provocările și a-și atinge potențialul maxim.

Prin programe dedicate, ne adresăm atât copiilor, cât și părinților, specialiștilor și întregii comunități, promovând un mediu în care neurodiversitatea este înțeleasă, acceptată și valorizată.

Ne propunem să contribuim la construirea unei societăți mai incluzive, în care fiecare copil are șansa de a se dezvolta armonios, indiferent de modul în care percepe și interacționează cu lumea.

Fundația Neuroatipic a dat startul unor proiecte prin crearea unor spații adaptate special pentru copiii și tinerii neuroatipici, și anume loje senzoriale pentru vizionarea meciurilor de fotbal și pentru participarea la festivaluri.

 www.fundatieoneuroatipic.ro (link: <https://fundatieoneuroatipic.ro/>)

 Facebook: [facebook.com/fundatieoneuroatipic](https://www.facebook.com/fundatieoneuroatipic)
(link: <https://www.facebook.com/fundatieoneuroatipic>)

 Instagram: [instagram.com/fundatieoneuroatipic](https://www.instagram.com/fundatieoneuroatipic)
(link: <https://www.instagram.com/fundatieoneuroatipic/>)

Despre Siguranța Școlară

Direcția Siguranța Școlară este structura specializată din cadrul Poliției Române, cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității în incinta și zona adiacentă unităților de învățământ preuniversitar.

Misiunea Direcției Siguranța Școlară constă în asigurarea unui mediu educațional sigur și propice învățării pentru toți elevii, prin implementarea de strategii menite să prevină violența, bullyingul și alte comportamente deviate în școli. Aceasta include colaborarea strânsă cu cadre didactice, părinți, autorități locale și organizații non-guvernamentale pentru a dezvolta programe de educație și conștientizare.

Viziunea sa se concentrează pe crearea unui mediu școlar sigur și optim pentru dezvoltarea armonioasă a elevilor.

 WEB: sigurantascolara.ro (link <https://sigurantascolara.ro/>)

 Facebook: [sigurantascolara](https://www.facebook.com/sigurantascolara)
(link https://www.facebook.com/sigurantascolara?locale=ro_RO)

 Instagram: [sigurantascolararo](https://www.instagram.com/sigurantascolararo)
(link <https://www.instagram.com/sigurantascolararo/>)

CUPRINS

Capitolul I. Înțelegerea fenomenului de bullying	7
1. Ce este bullyingul?	7
2. Cum recunoaștem bullyingul?	9
3. Forme de bullying	10
3.1. Bullyingul fizic	10
3.2. Bullyingul verbal	11
3.3. Bullyingul relațional	11
3.4. Cyberbullyingul	12
4. Profiluri: agresor, victimă, martori	13
4.1. Profilul unui agresor	13
4.1.1. Comportamentele agresorului	13
4.1.2. Caracteristicile emoționale	14
4.1.3. Mediul familial	15
4.1.4. Istoricul personal	16
4.1.5. Mecanisme psihice ale unui agresor	16
4.1.6. Consecințe	17
4.2. Profilul unei victime	18
4.2.1. Semne de vulnerabilitate	18
4.2.2. Mecanisme psihice ale unei victime	19
4.2.3. Amprenta victimizării	20
4.2.4. Consecințe și impact	21
4.3. Rolul martorilor	22
4.3.1. Tipuri de martori	22
4.3.2. Mecanisme psihologice ale unui martor	23
4.3.3. Tăcerea martorilor	23
4.3.4. Martorii au și ei cicatrici	24
4.4. Bullyingul pe grupe de vârstă	25
4.4.1. Ciclul primar (6-10 ani)	25
4.4.2. Ciclul gimnazial (11-14 ani)	27
4.4.3. Ciclul liceal (15-18 ani)	28
4.5. Copiii cu nevoi speciale sunt vulnerabili	29
4.5.1. Copiii cu dizabilități intelectuale	30

4.5.2. Copiii cu dizabilități fizice	30
4.5.3. Tulburări din spectrul autist	31
4.5.4. Tulburarea de deficit de atenție cu hiperactivitate	31
Capitolul II. Intervenția în bullying	33
1. Comunicarea și interviuarea în contextul bullyingului	33
1.1. Pregătirea psihologică pentru declarații	33
1.2. Observarea comportamentală	33
1.3. Dezvoltarea cognitivă și capacitatea de mărturisire	34
1.4. Adresarea întrebărilor: particularități în funcție de vârstă	35
1.5. Tipuri de întrebări pentru a gestiona rezistența	36
1.6. Interviurea victimei	36
1.7. Interviurea agresorului	38
1.8. Comunicarea cu grupul/clasa	40
2. Intervenția în situațiile de bullying	43
2.1. Evaluarea nevoii de intervenție în criză	44
2.2. Indicatori de alertă pentru escaladare	44
2.3. Când se apelează la servicii de sănătate mintală	46
3. Colaborarea poliției cu alte instituții responsabile și cu familia	47
4. Concluzii	48
Capitolul III. Cadrul normativ privind fenomenul de bullying în mediul școlar din România	49
Referințe bibliografice	69

Capitolul I. Înțelegerea fenomenului de bullying

Importanța ghidului

Acest ghid își propune să vă ofere informații despre bullying, care vă vor ajuta să îl recunoașteți și să acționați pentru prevenție și siguranță.

De ce este important? Bullyingul are un impact major asupra copiilor și al adolescenților – un copil din trei are nevoie de suport psiho-emoțional, iar victimele dezvoltă sentimente de izolare, scăderea stimei de sine și reducerea performanței școlare.

România se află pe locul 3 în Europa în ceea ce privește bullyingul în școli. Conform World Vision România (2021), agresiunea verbală este cea mai întâlnită formă de bullying la gimnaziu (42%) și liceu (38%). Agresivitatea fizică este raportată la un copil din zece la liceu și un elev din șapte la gimnaziu. În ceea ce privește cyberbullyingul, acesta se regăsește în procent de 14% la elevii de gimnaziu și 12,5% în rândul elevilor de liceu. Un raport al Salvați Copiii România (2022) indică faptul că 82% din elevi au fost martori ai bullyingului în școală, iar 75% dintre aceștia au fost martori în propria clasă. În cadrul unui studiu inițiat de către Ministerul Educației și Poliția Română prin Direcția Siguranța Școlară au fost raportate următoarele statistici privind incidența formelor de violență în mediul școlar în anul 2023: 36% au fost victime ale zvonurilor răutăcioase și 50% dintre elevi au fost jigniți, 22% dintre elevi au avut certuri violente cu alți elevi, pe când 18% au fost umiliți. Dintre elevii care au raportat faptul că au fost victime ale bullyingului, 45% au avut parte de consiliere școlară.

Amploarea acestui fenomen este îngrijorătoare. Informarea este primul pas pe care îl puteți face pentru o schimbare în bine, iar ghidul nostru vă va însoți în acest scop.

1. Ce este bullyingul?

Cadrul legislativ din România definește bullyingul ca „Acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau

cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau unui grup de persoane și vizează aspecte de discriminare și excludere socială, care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale, și care se desfășoară în instituțiile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale.” (Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023)

Bullyingul este un fenomen paradoxal: în timp ce victimele au fără îndoială cel mai mult de suferit din cauza lui, nicio parte nu rămâne neafectată. Suferă deopotrivă agresorii, martorii și, nu în ultimul rând, familiile implicate.

Amprenta psihologică a bullyingului poate fi de durată. Pentru victime, simptomele cele mai frecvente sunt tristețe, rușine, uneori retrăirea evenimentelor traumatiche, anxietate, izolare, pierderea încrederii în ceilalți, scăderea performanțelor școlare. E evident că lupta împotriva acestui flagel în școli este crucială pentru a avea un mediu educațional sigur, dar și pentru sănătatea mintală a copiilor și adolescenților.

Din păcate, încă există persoane care se confruntă cu violența și care fac o confuzie între ce înseamnă bullying și ce sunt neînțelegerile normale între copii, lucru care poate fi schimbat printr-o cât mai bună conștientizare la nivel public a implicațiilor acestui fenomen. Expresii de genul: „Așa-s băieții”, „Și le atrage singură când se îmbracă așa...” arată că există încă mentalități la nivel de societate care insinuează că victima este de vină în caz de violență sau hărțuire.

IMPORTANT! Ca să putem combate eficient bullyingul trebuie să recunoaștem acest fenomen și să facem diferența față de alte tipuri de agresiune pe care le catalogăm drept conflicte minore.

2. Cum recunoaștem bullyingul?

Trei caracteristici principale sunt de bază pentru identificarea acestui fenomen. Le găsiți, mai jos, pe scurt:

- Există o **intenție clară**: agresorul nu acționează din greșeală, ci vrea să producă disconfort sau vătămare unei alte persoane.

- Există un **dezechilibru de putere**: agresorul este mai puternic decât victima.

- Există **repetitivitate**: fie agresorul repetă în timp agresiunea, fie intenționează acest lucru.

Cel mai probabil ați observat deja că între un conflict minor și o situație de bullying nu se poate vorbi despre același nivel de **severitate** și același **nivel de impact**.

Conflictele minore între copii sunt realități de zi cu zi. Prin intermediul acestora, copiii pot ajunge să învețe abilități de negociere și să dobândească tehnici de rezolvare a problemelor. Pe de altă parte, bullyingul indică o **interacțiune disfuncțională** care inhibă dezvoltarea sănătoasă a copiilor. Are un potențial traumatizant ridicat. Când are loc bullyingul, copiii pot dezvolta mecanisme dezadaptative, cum ar fi evitarea și hipervigilența. Ei pot dezvolta chiar și comportamente antisociale, cum ar fi manipularea sau agresivitatea.

În conflictul minor, **copilul nu intenționează să provoace durere celuilalt**, ci își urmărește un obiectiv – să obțină un obiect ori o poziție sau să-și restabilească dreptatea. **În bullying, suferința victimei devine un scop în sine.** Agresorul obține satisfacție pentru că dobândește un sentiment de putere și control. Deseori, agresorul își maschează intenția de bullying ca fiind „glumă” sau „distracție”, făcând astfel și mai importantă diferențierea față de conflictul minor.

Echilibrul de putere este un alt factor care face diferența dintre bullying și conflictul minor. În micile rivalități sau dezacorduri de zi cu zi, copiii au un nivel comparabil de putere și suficiente mijloace pentru a se apăra. Niciunul nu este extrem de vulnerabil față de celălalt. Intensitatea emoțională nu durează mult, iar copiii pot trece destul de rapid peste conflict, deseori reluând relația cu noi înțelegeri sau unele compromisuri.

Fenomenul de bullying include întotdeauna un **dezechilibru în raporturile de putere**, fie că este fizic (diferențe de vârstă, înălțime sau forță), social (popularitate, sprijin din partea grupului),

psihologic (încredere în sine, abilități de comunicare) sau situațional (acces la informații compromițătoare). Victima nu se poate apăra singură din cauză că forțele sale nu sunt comparabile cu cele ale agresorului și are nevoie de ajutor din exterior.

Bullyingul și conflictul minor diferă și prin **repetitivitate**. Micul conflict are loc o dată și se rezolvă, fie prin comunicare, fie prin distanțarea celor implicați. Prin contrast, bullyingul escaladează și se repetă pe măsură ce agresorul identifică vulnerabilitățile victimei.

În concluzie, bullyingul nu este niciodată „doar o joacă” sau „o parte normală a creșterii”! Bullyingul este o formă de agresiune care se repetă și este intenționată, presupune un dezechilibru de putere și provoacă suferință emoțională.

3. Forme de bullying

Există mai multe forme de bullying. În sensul tradițional bullyingul poate fi fizic, verbal sau prin excludere socială. Mai recent, a apărut o nouă formă de agresiune, cyberbullyingul, care utilizează noile tehnologii. Toate aceste forme de violență afectează victima și pot duce la depresie, anxietate, stimă de sine scăzută, simptome de stres posttraumatic și chiar suicid. Cele mai puternice efecte negative apar atunci când persoana se confruntă cu mai multe forme de hărțuire.

3.1. Bullyingul fizic

Îl observați ușor pentru că apar comportamente clare: lovituri (împingeri, șuturi, îmbrânceli), distrugerea sau furtul unor bunuri personale, restricționarea accesului victimei în anumite spații.

Suferința pe care o provoacă este rareori doar la nivel fizic. De multe ori, aceasta este însoțită de multă umilință și rușine, iar efectele psihice asociate pot fi profunde și de lungă durată. Se poate instala **anxietatea anticipatorie**, iar copilul poate intra într-o stare de alertă permanentă, temându-se că poate fi oricând atacat din nou. De asemenea, este foarte probabil să dezvolte simptome de stres posttraumatic.

De ce unii copii apelează la violență fizică? Când un copil nu poate să-și **gestioneze emoțiile** sau **nu are suficiente abilități de comunicare și relaționare** poate deveni violent în încercarea de a dobândi putere și control. Un astfel de copil poate avea un istoric de

traumă sau expunere la violență domestică. Dacă acest lucru este adevărat în cazurile cu care lucrați, înțelegeți că furia și comportamentele lor agresive pot fi o expresie a suferinței. Este de subliniat faptul că atunci când le înțelegeți vulnerabilitatea, nu înseamnă că le acceptați comportamentul agresiv, ci că știți mai bine cum să-i abordați.

Ca să determinați dacă a avut loc un caz de bullying fizic puteți lua în considerare, pe lângă semnele fizice, și informații cu privire la modificări subtile în comportamentul copilului. Astfel de schimbări pot fi retragerea socială, scăderea performanțelor școlare, tulburările de somn și/sau alimentație și manifestările somatice, cum ar fi durerile de cap sau stomac.

3.2. Bullyingul verbal

Poate fi constatat atunci când agresorul acționează utilizând: porecle menite să-i pună pe cei vizați în inferioritate, jigniri, amenințări sau zvonuri denigratoare.

Cuvintele devin, astfel, arme care pot răni la nivel psihic profund. Atacurile verbale au de multe ori consecințe chiar mai grave decât cele fizice. Victima poate să-și piardă **credința în capacitatea de a se descurca**, precum și **încrederea în alte persoane**. Pot apărea complicații, cum ar fi declanșarea unor tulburări **precum anxietatea socială, depresia** sau dificultăți în relațiile interpersonale. Semnele unui astfel de impact pot fi vizibile: retragerea din activitățile sociale, scăderea performanțelor academice sau profesionale și manifestări de anxietate în prezența anumitor persoane sau situații.

Copilul cu un comportament de agresiune verbală își ascunde, deseori, sub masca acestor cuvinte propriile insecurități, în efortul de a-și menține statutul sau de a compensa o imagine de sine negativă.

3.3. Bullyingul relațional

Relațiile pot fi, de asemenea, utilizate ca arme ale bullyingului. Zvonuri false despre victimă care să-i compromită imaginea, influențarea relațiilor de prietenie cu alte persoane, excluderea victimei din grupuri sunt toate manevre ce afectează victima în multiple moduri. În principal, agresorul urmărește să determine izolarea și excluderea socială a victimei.

Un agresor care utilizează bullyingul relațional are un mod sofisticat de a înțelege dinamica socială și o capacitate crescută de a depista vulnerabilitățile umane. Cel mai probabil, astfel de agresori au abilități sociale dezvoltate, dar le utilizează într-un mod manipulativ și distructiv.

Efectele asupra victimelor pot varia în complexitate și intensitate, dar cel mai probabil au legătură cu simptomele de anxietate socială, inclusiv încrederea în capacitatea de a forma relații. Adolescenții plătesc prețul cel mai mare pentru acest tip de bullying, pentru că ei au o nevoie fundamentală de acceptare socială și apartenență la grup.

Semnele psihologice ale bullyingului relațional includ izolarea voluntară, evitarea activităților de grup, modificări în comportamentul social și manifestări de anxietate în situații sociale.

3.4. Cyberbullyingul

Fiecare formă de bullying are anumite particularități care fac gestionarea dificilă, dar bullyingul în mediul digital este considerat în mod special problematic. În esență, cyberbullyingul presupune transmiterea de mesaje cu conținut amenințator în mediul online, postarea de imagini care pot compromite imaginea victimei, crearea de conturi false și impersonarea.

În primul rând, agresiunea poate fi **anonimă**. Agresorul nu suportă, astfel, consecințele directe și poate spune lucruri pe care nu ar avea curaj să le spună față în față. De asemenea, mesajele pot rămâne **în mediul digital și pot deveni chiar virale**. Adolescenții folosesc mai multe aplicații și platforme simultan – Instagram, TikTok, Snapchat, Discord, WhatsApp – iar hărțuirea poate migra de pe o platformă pe alta. Victima poate fi incapabilă să șteargă aceste mesaje, prin urmare, umilința pe care o resimte poate deveni de proporții.

Prin trăsăturile sale particulare, spațiul virtual poate perpetua și amplifica efectul psihologic asupra copiilor afectați de cyberbullying. În situațiile de bullying clasic, o primă măsură pentru a proteja copilul afectat este să se distanțeze de agresor. Cyberbullyingul face ca un copil să nu mai poată fi în siguranță nici în propria sa casă. Agresorul își poate urmări victima 24 de ore din 24, peste tot unde sunt dispozitive digitale. Victima se poate simți

sub presiune continuă și poate dezvolta din această cauză forme severe de anxietate și depresie.

La toate acestea se adaugă și faptul că cyberbullyingul poate fi greu de identificat. Copiii se pot teme să mărturisească părinților că sunt agresați pentru că nu vor să-și piardă accesul la dispozitive. Semnele care indică o posibilă victimizare în spațiul online includ evitarea tehnologiei, schimbări semnificative în comportamentul online, somn perturbat și reacții de panică la primirea notificărilor digitale.

Noile forme de agresiune specifice mediului digital includ: publicarea informațiilor personale, furtul de identitate online, manipularea fotografiilor pentru a umili victima, excluderea din grupurile online, campanii coordonate de hărțuire și chiar amenințări cu împărțirea de imagini intime. Aceste comportamente pot avea consecințe devastatoare asupra stimei de sine și sănătății mintale a adolescenților.

4. Profiluri: agresor, victimă, martori

Chiar și atunci când participă doar doi copii, victima și agresorul, bullyingul este tot un fenomen de grup pentru că martorii asistă întotdeauna, chiar și atunci când o fac indirect. Faptul că ei privesc sau că sunt la curent cu evenimentul traumatic dă agresorului sentimentul de putere și control pe care îl caută adesea în bullying.

Fiecare copil din acest triunghi – agresor, victimă, martori – poate avea un profil divers și poate proveni din medii variate. Studiile de specialitate arată, cu toate acestea, că pot fi identificate anumite caracteristici predispozante.

4.1. Profilul unui agresor

Polițiștii care intervin în cazuri de bullying se pot folosi de anumite caracteristici psihologice tipice pentru agresor pentru a identifica mai bine riscurile legate de posibilele reacții ale acestuia și pentru a-și personaliza intervenția. Deși nu se poate spune că agresorii sunt o categorie omogenă, pot fi identificate anumite tipare comportamentale și emoționale care le sunt specifice.

4.1.1. Comportamentele agresorului

Caracteristicile comportamentale externe ale agresorilor includ:

- **Tendința de a domina conversațiile și interacțiunile sociale:** Își doresc să fie în centrul atenției și să domine grupul.

- **Modificarea comportamentului în funcție de audiență:**

Pot încerca să fie fermecători în relația cu autoritățile, față de care sunt în general ambivalenți. Sub o aparentă supunere, pot încerca să testeze limitele prin provocări subtile. Când își exercită puterea fac astfel încât să nu suporte consecințele directe. Când amabili, când agresivi, această comutare ușoară arată că pot fi capabili de un nivel sofisticat de conștientizare socială și își calculează agresiunea, nu acționează din impuls.

- **Posibil comportament manipulator:** Prin strategii de șantaj sau alte metode manipulative, agresorii pot discredita victima în fața posibililor săi susținători. Mai mult, ei pot acționa astfel încât victima să pară culpabilă și responsabilă de propria suferință. Abili și capabili să citească vulnerabilitățile altora, agresorii le vor folosi ori de câte ori este în avantajul lor sau pot prin intermediul acestora să-și mențină controlul și influența asupra celorlalți.

4.1.2. Caracteristicile emoționale

Caracteristicile emoționale ale agresorilor sunt complexe și pot părea contradictorii, incluzând:

- **Aparența încrederii în sine:** La o prima impresie, agresorul poate părea stăpân pe sine, rezilient din punct de vedere emoțional, capabil să preia controlul în orice situație. Este necesar ca polițistul să înțeleagă că aceasta este doar o aparență. Nevoia de a-i domina pe ceilalți apare cu precădere tocmai pentru că agresorul este în realitate vulnerabil și afectat de o stimă de sine scăzută. El se „hrănește” emoțional din situațiile de conflict, acesta fiind mecanismul prin care se reglează afectiv.

- **Empatia redusă sau selectivă:** Deși pot fi autentici și empatici în unele contexte (de exemplu, față de membri ai familiei sau prieteni apropiați), nu sunt sensibili față de suferința victimei. Trebuie ținut cont că empatia lor selectivă indică o alegere și nu un deficit neurologic, ceea ce face ca acțiunile lor să poată fi considerate premeditate.

- **Probleme de reglare emoțională:** Furia disproporționată față de factorii declanșatori este deseori un vârf de aisberg sub care sunt activate mecanisme psihice care nu funcționează corespunzător. O primă posibilitate este **toleranța scăzută a copilului la frustrare**, care se poate vedea atunci când copilul are reacții de furie explozivă,

necontrolată. Există și posibilitatea ca el să interpreteze **situațiile neutre ca fiind provocatoare sau ostile** ori să aibă dificultăți **să-și exprime emoțiile complexe**. Când polițistul înțelege aceste mecanisme, este cu un pas mai aproape de a înțelege ce îl motivează pe agresor.

• **Prezența simultană a sentimentelor de superioritate și inferioritate:** Deși aroganți în anumite momente, agresorii își ascund vulnerabilitatea la critici sau respingeri, pentru că ei pot fi ușor frustrați și mult mai reactivi decât alți copii. Pare paradoxal, dar aceștia sunt copii cu imagine de sine fragilă față de care nu știu să se protejeze decât prin agresivitate.

• **Factori de risc, mediul familial și istoricul personal:** Mai mulți factori contribuie la formarea unui comportament agresiv de tip bullying. Profilul individual al agresorului este completat de caracteristicile dinamicii familiei din care face parte, dar și de cele ale mediului social din care provine. Fiecare dintre acești factori presupune riscuri, iar când polițistul le înțelege, crește acuratețea cu care evaluează probabilitatea escaladării.

Pentru a înțelege mai bine comportamentele agresorilor, căutați informații în istoricul lor. Familia din care provin, stilurile parentale exercitate asupra copilului, dar și istoricul personal pot oferi indicii valoroase despre motivația și resorturile acestora.

4.1.3. Mediul familial

Mediul familial al copiilor predispuși la bullying are deseori caracteristici specifice care sunt un indicator pentru modelarea dezvoltării copilului într-o direcție problematică. Un teren fertil pentru dezvoltarea bullyingului poate fi creat de:

• **Stilurile parentale autoritare sau permissive extreme:** Prin regulile foarte stricte, **părinții autoritari** exercită un control prea mare în relația cu copilul. Din această atitudine, copilul înțelege un mesaj distorsionat, că relațiile se bazează pe dominanță și supunere. În mod diametral opus, când părintele este prea permisiv și nu setează limite adecvate, la copil ajunge un mesaj la fel de nociv, și anume că poate să fie agresiv fără să plătească consecințele.

• **Inconsistența în aplicarea regulilor și consecințelor:** Când părinții nu aplică regulile și limitele în mod consecvent și consistent, ceea ce înțelege copilul este că poate manipula situațiile

pentru a evita consecințele negative. Mai târziu, el aplică această învățare timpurie în relațiile cu semenii, unde copilul încearcă să-i controleze pe alții prin intimidare.

- **Violența în familie:** Un copil care trăiește într-un mediu familial violent este afectat chiar și atunci când violența nu îl implică direct. Mesajul distorsionat pe care îl primește în astfel de cazuri este: poți să fii agresiv când rezolvi conflicte pentru că asta îți va aduce recunoaștere și respect.

- **Neglijența emoțională:** Este uneori mai nocivă decât abuzul fizic direct. Când un copil resimte că nevoile lui emoționale sunt ignorate sau minimizate, poate dezvolta o incapacitate de a fi empatic. Când nu sunt validați și consolati pentru pierderile lor, copiii caută aceste lucruri în altă parte, inclusiv prin agresiunea asupra altora.

4.1.4. Istoricul personal

Istoricul personal al agresorului poate include:

- **Experiențe traumatice care nu au fost procesate adecvat:** De multe ori își ascunde trăirile sau experiențele și observatorii nu pot să-și dea seama întotdeauna prin ce trece. În istoria multora dintre ei există experiențe de bullying, violență sau neglijare care au marcat adesea startul pentru atitudinea lor defensivă, prin care se folosesc de atac pentru a se feri de respingere.

- **Traumele medicale, accidentele sau problemele de sănătate cronice:** Boala (suferința), mai ales când afectează imaginea de sine (spre exemplu, dacă copilul a fost umilit sau exclus din cauza bolii), poate să determine ulterior un comportament agresiv. Este un mecanism prin care copilul se protejează de sentimentul de inferioritate. Este ca și cum ar spune: „*Nu suport să fiu slab, nu mai vreau să fiu rănit, așa că mai bine îi rănesc eu pe alții.*”

- **Domiciliul instabil și schimbările frecvente ale școlii:** Când un copil nu are stabilitate acasă sau la școală, relațiile lui au de suferit. În mintea lui, agresivitatea poate apărea ca metodă de a se adapta pentru a se impune rapid în noile medii sociale schimbătoare.

4.1.5. Mecanismele psihice ale unui agresor

Deși fiecare copil este o combinație unică de trăsături personale și istoric de viață, studiile de specialitate au indicat

anumite mecanisme psihologice care sunt frecvent implicate atunci când apare comportamentul agresiv. Unele dintre acestea sunt:

- **Compensarea sentimentelor de neputință:** Agresorii care au trecut prin momente dificile în viața lor, s-au simțit slabi, neînțeleși sau neputincioși. Când preiau controlul asupra altora, ei pot avea iluzia că-și rezolvă durerea și printr-un mecanism inconștient de inversare, victima se transformă în agresor. Obțin însă un sentiment de control temporar care nu le rezolvă în mod real suferința.

- **Proiectarea propriilor vulnerabilități:** Când agresorul se simte „diferit”, „anormal” sau percepe că are anumite slăbiciuni va ataca la alții exact caracteristicile prin care se consideră vulnerabil (de pildă, prin atacuri verbale: „ești gras”, „ești prostovan” etc.). Mecanismul este inconștient, iar copilul îl activează pentru a se distanța de propriul disconfort.

- **Căutarea statutului social:** Lupta pentru recunoaștere în mediul școlar poate fi dură, iar când un copil consideră că nu are realizări (succese școlare, talente artistice sau sportive sau abilități sociale pozitive), poate să ajungă la concluzia că tot ce-i rămâne este să recurgă la intimidare pentru a obține un statut social ridicat. Pe termen scurt, acest lucru poate funcționa, iar agresorii pot obține o formă de „respect” bazat pe frică. Din această pricină, acești copii nu mai pot, ulterior, să abandoneze tiparul comportamental agresiv decât cu dificultate.

- **Reglarea emoțională prin agresiune:** Emoția puternică poate împinge un copil să își transfere disconfortul agresând alt copil.

- **Evitarea intimității și vulnerabilității:** Copiii care au fost răniți în relații apropiate pot utiliza intimidarea pentru a ține alte persoane la distanță.

4.1.6. Consecințe

Pe termen scurt, agresorul se poate simți în avantaj. Îi crește statutul social, percepe un sentiment de control și putere. În mod real, există costuri psihologice ascunse: începe să depindă de agresiune pentru a-și rezolva problemele, își pierde și mai mult abilitățile empatice și poate dezvolta o viziune distorsionată asupra relațiilor, pe care poate ajunge să le vadă ca fiind competitive și ostile. Pe termen lung, poate avea probleme cu legea și dificultăți în menținerea relațiilor stabile în viața adultă.

4.2. Profilul unei victime

4.2.1. Semne de vulnerabilitate

Copilul victimă poate proveni din medii variate, are un profil unic și un istoric personal particular. Cu toate acestea, studiile arată că, la fel ca în cazul agresorului, există anumiți indicatori după care putem evalua probabilitatea ca un copil să fie victima bullyingului. Astfel de indicatori sunt:

- **Anxietatea socială:** Acești copii sunt timizi și se feresc de situațiile sociale. Grupurile mari le pun în mod particular probleme. Pentru ei, situațiile sociale noi sau provocatoare pot părea dezastruoase. Au dificultăți să tolereze critica și nu suportă să fie evaluați sau judecați de alții. Rareori au curajul să înceapă sau să mențină conversații și au adesea un limbaj corporal care le face transparentă vulnerabilitatea (umeri plecați, evită contactul vizual, vorbește încet). În caz de confruntare, acești copii au tendința să bată în retragere, mecanismul lor de răspuns fiind să evite. Nu caută ajutor și nu se opun, iar toate aceste motive îi fac să devină „ținte ușoare” pentru agresori.

- **Dificultăți în citirea semnalelor sociale:** Sunt copii care fie nu recunosc intenția agresivă, fie nu răspund adecvat la semnalele de avertizare, precum agresivitatea din partea unui alt copil. Îi auziți spunând, de pildă, că o lovitură a fost „în joacă”. Ar fi capabili să se împrietenească cu agresorii chiar și după ce au fost loviți sau tachinați.

- **Stima de sine scăzută:** Copiii cu stima de sine scăzută au tendința să dea vina pe ei pentru cele întâmplate: „*Mi-o merit*”, „*Din cauza mea a făcut asta*”. Își minimizează valoarea, se văd mai prejos decât ceilalți și de multe ori sunt dispuși să intre în relații abuzive doar ca să nu fie izolați. Consecința este că astfel sunt mai vulnerabili la manipulare emoțională.

- **Diferențele față de alți copii:** Poate fi vorba despre diferențe fizice (greutate, înălțime, caracteristici faciale, dizabilități), culturale sau etnice, diferențe socio-economice sau chiar trăsături de personalitate. Orice evidențiază copilul ca fiind altfel, diferit de tiparul grupului din care face parte, poate provoca reacție.

- **Supersensibilitatea emoțională:** Copiii care reacționează intens la provocări sau critici dau agresorilor satisfacția unui răspuns

dramatic. Plâng ușor, au explozii emoționale sau sunt afectați de comentarii pe care alți copii le-ar ignora. În toate aceste comportamente, agresorul poate vedea o „recompensă” agresorului, pentru că sunt exact ceea ce el caută.

4.2.2. Mecanismele psihice ale unei victime

Victimele bullyingului au nevoie să dezvolte mecanisme psihologice care să le protejeze în fața stresului și traumei. Punctul de sprijin pe care și-l procură este temporar. În esență, multe dintre aceste mecanisme sunt disfuncționale, le afectează dezvoltarea psihică și îi țin prizonieri în sentimentele de neputință. Astfel de mecanisme dezadaptative sunt:

- **Negarea și minimizarea:** Apar atunci când copilul spune de pildă: „*Nu e atât de grav*”, „*A fost o glumă*”, „*Era supărat din alte motive*”. Prin negare, are impresia că se ține departe de durerea psihică. E însă o modalitate de a-și prelungi vulnerabilitatea. Polițiștii și alți profesioniști care încearcă să ofere ajutor trebuie să înțeleagă că negarea și minimizarea reprezintă o strategie de supraviețuire, nu o reflectare exactă a realității.

- **Izolarea socială:** Copilul bate în retragere și refuză să mai participe la interacțiuni sociale, acestea părându-i prea riscante. Reușește într-adevăr să nu se mai expună agresiunii, dar plătește un preț mare. Privarea de experiențe sociale pozitive îi poate afecta dezvoltarea.

- **Supra-adaptarea:** Copilul ar face orice să fie acceptat. Exagerat de politicos, poate începe să se abțină de la orice pas care l-ar putea arunca în conflict. Riscul este să piardă conexiunea cu sine și să-și sacrifice propriile nevoi în favoarea altora.

- **Disocierea emoțională:** Deseori, victima se „deconectează” psihologic de experiența traumatică și simte ca și cum ar „ieși din propriul corp” în timpul agresiunii. Este o disociere care pe moment poate proteja copilul, dar pe termen lung poate să-i afecteze capacitatea de a procesa emoții și de a stabili relații autentice.

- **Redirecționarea agresiunii:** Copilul care nu se poate răzbuna direct pe cel care îi face rău, poate să încerce să se răzbune pe alte persoane pentru a-și vărsa frustrarea și furia acumulate. Ținte pot deveni, de pildă, copiii mai mici. Se poate descărca și în alte moduri, precum: distrugerii, autoagresiune, violență împotriva animalelor.

4.2.3. Amprenta victimizării

Multe victime încearcă să ascundă suferința. Copilul poate face acest lucru din teamă, rușine sau convingerea că nu ar schimba nimic prin dezvăluire. Pentru a identifica semnele de victimizare este necesară o abordare sistematică și atentă, în colaborare cu familia victimei.

Mai jos regăsiți o serie de indicatori caracteristici pentru victimizare:

- **Schimbări emoționale**, când în mod imprevizibil copilul devine trist, iritat, predispus la episoade de plâns necontrolat. O reacție inversă, prin care copilul apare insensibil sau deconectat emoțional, este, de asemenea, posibilă. Sunt semne care par paradoxale, dar înseamnă același lucru: posibilitatea ca un copil să treacă printr-o perioadă intensă din punct de vedere emoțional.

- **Anxietate crescută**, când copilul e mai mereu nervos, nu mai vrea să meargă la școală sau să participe la activități care altădată îi plăceau, intră permanent în alertă, devine ultravigilent sau se plânde de atacuri de panică.

- **Schimbări în performanța școlară**, când copilul își pierde brusc motivația, nu mai vrea să facă teme, se concentrează greu la ore.

- **Comportamente de evitare**, când copiii care anterior erau sociabili încep să evite activitățile de grup, refuză invitațiile la petreceri sau petrec timpul liber singuri. Nu este întâmplător dacă, de pildă, încep să evite anumite locuri din școală, să folosească trasee neobișnuite pentru a ajunge la destinație, să lipsească frecvent de la școală sau să invoce dureri de burtă sau stări de rău în anumite zile.

- **Semnele fizice**, cum ar fi vânătăi, zgârieturi, tăieturi sau orice alte răni care nu pot fi explicate. Un copil care vine acasă cu lucruri personale deteriorate sau le pierde fără explicații (de exemplu, hainele sunt rupte des, ochelarii sunt spărți în mod repetat, rechizitele școlare distruse sau dispărute fără vreo explicație plauzibilă) poate ascunde incidente de bullying.

- **Schimbările în aspectul fizic și îngrijirea personală** pentru că atunci când au probleme, copiii pot începe să se negligeze, să nu mai acorde atenție igienei personale sau să își schimbe stilul de îmbrăcăminte pentru a nu atrage atenția.

- **Modificările în tiparele de somn și alimentație** sunt frecvente la victimele bullyingului. Un semn că trauma este procesată în timpul somnului apare când copilul se plânge că nu poate dormi, are coșmaruri sau se trezește des noaptea. De asemenea, când pofta de mâncare scade sau, dimpotrivă, mănâncă excesiv, sunt indicii că poate fi vorba de stres.

- **Semnele psihosomatice** sunt dureri de cap sau stomac, permanentă oboseală și infecții. Cu atenție, se poate identifica dacă există o legătură între aceste simptome și programul școlar (dacă sunt mai intense în anumite zile ale săptămânii), ceea ce clarifică și mai mult probabilitatea ca acestea să fie semne ale victimizării.

4.2.4. Consecințe și impact

Consecințele psihologice ale bullyingului sunt multiple și pot persista mult după încetarea agresiunii directe. **Pe termen scurt**, victimele pot dezvolta anxietate, manifestată prin atacuri de panică, evitarea situațiilor sociale și hipervigilența constantă. Episoadele depresive sunt și ele frecvente în bullying. Tristețea persistentă, pierderea interesului pentru activități plăcute și sentimente de devalorizare sunt foarte probabile. Furia și iritabilitatea sunt, de asemenea, comune, victima fiind adesea încărcată emoțional de propria neputință de a schimba situația. Pot, desigur, apărea și simptome fizice, așa cum am menționat mai sus.

Efectul pe termen lung poate influența întregul proces de dezvoltare. Victimele agresiunilor riscă mai mult în termeni clinici. Crește probabilitatea de a dezvolta tulburări de anxietate și depresie clinică la vârsta de adult, pot apărea dificultăți în formarea relațiilor intime și probleme de încredere în sine care persistă ani de zile după experiența inițială. Adulții care au suferit din cauza bullyingului în copilărie pot deveni prea pasivi în relații sau, dimpotrivă – prea precauți și protectori. Victimele mai pot dezvolta mecanisme dezadaptative legate de pericol, fiind fie hipervigilenți (văd pericolul acolo unde nu există), fie hiposensibili la pericol (nu mai recunosc situațiile periculoase).

Un alt risc, foarte problematic, este revictimizarea. Astfel, experiențele de victimizare pot crea vulnerabilități psihologice care

predispun la victimizări viitoare. Un comportament învățat poate atrage experiențe similare. Repetarea aceluiași „semnături” comportamentale care au atras în trecut agresorii vor fi recunoscute și de alți agresori. Odată ce s-au obișnuit cu o postură corporală supusă, au învățat să nu se uite în ochii interlocutorului, să vorbească pe un ton scăzut și să își ceară scuze tot timpul, victimele riscă să păstreze aceste semne de vulnerabilitate care pot atrage noi cicluri de abuz.

4.3. Rolul martorilor

În fenomenul de bullying, poziția martorilor este marcată de un paradox. Participă la agresiune, pot influența cursul acesteia și totuși sunt în umbră, deseori sub un pretext de neutralitate. Aveți în vedere faptul că de multe ori martorii nu sunt insensibili la suferința victimei, iar emoțiile lor pot fi intense. Mai ales atunci când își dau seama că tăcerea lor poate fi luată ca acceptare, și-ar dori să aibă curajul să intervină.

4.3.1. Tipuri de martori

După anumite tipare, tipurile de martori pot fi grupate în câteva categorii:

- **Martorii pasivi** sunt cei care asistă fără să intervină. Majoritatea copiilor face parte din această categorie. Dacă nu intervin, nu înseamnă că se simt confortabil cu această opțiune. Lipsa lor de atitudine poate fi determinată de: frica să nu devină următoarea țintă, faptul că nu știu ce să facă, se bazează că vor interveni alții.

- **Sușinătorii activi** sunt și ei agresivi pentru că încurajează agresorul prin râs sau comentarii. Motivația lor poate fi legată de faptul că se simt solidari cu agresorul, pot experimenta puterea asociindu-se cu acesta sau se feresc să devină ei înșiși victime.

- **Apărătorii potențiali** sunt acei copii care deși empatizează cu victima, nu se încumetă să intervină. Ei pot fi încurajați să ia atitudine atunci când curajul lor este evidențiat public, când știu clar în ce mod pot interveni, dar și când se simt în siguranță că vor fi protejați ulterior.

4.3.2. Mecanismele psihologice ale unui martor

În fața tensiunii emoționale intense, martorii reacționează, de obicei, prin mecanisme psihologice precum:

- **Minimizarea:** când diminuează gravitatea actelor de agresiune pentru a-și reduce disconfortul psihologic, martorii își adaptează uneori, chiar fără să-și dea seama, sistemul de valori. Când un individ are tentația să spună: „*E normal*”, „*Are și el dreptatea lui*”, „*Hai că nu e așa grav*”, poate ajunge să creadă ce spune, pentru că altfel ar intra în dezacord cu el însuși. Când adulții din jur minimizează bullyingul, ei transmit copiilor că nu este o problemă serioasă și nu merită să-și asume riscuri.

- **Raționalizarea:** „*Nu e treaba mea*”, „*Și-o merită*”, „*N-am ce să schimb, oricum*” nu sunt doar scuze. Copilul le folosește să-și protejeze ego-ul. Un impact frontal cu propria responsabilitate morală devine astfel mai puțin probabil, dar crește riscul ca el să devină mai insensibil la sentimentele celorlalți.

- **Disocierea emoțională:** observatorii se pot poziționa din perspectiva spectatorului, nu se implică, doar constată. Este o strategie de protecție care poate eroda empatia și judecata morală.

4.3.3. Tăcerea martorilor

Mai multe mecanisme favorizează tăcerea martorilor. Prima și cea mai evidentă este teama de represalii. Agresorul ocupă adesea o poziție de alfa în grupul din care face parte, fie că are forță fizică, fie că se bucură de influență socială. Teamă de represalii, grija că intervenția le va fi pedepsită, iar tăcerea le va fi recompensată sunt motive suficiente ca martorii să se teamă să intervină.

La toate acestea se mai adaugă o serie de alte motive care pot îngreuna posibila acțiune din partea celor care asistă la violență, de pildă, birocrăția sau fenomenul de responsabilitate difuză.

Pentru ca intervenția și prevenția fenomenului de bullying să funcționeze, e important să vedem unde anume putem face schimbări ca martorii să aibă cele mai bune condiții de a se implica și cum putem minimiza cauzele suplimentare care ar putea împiedica reacția și confesiunea.

Regăsiți, mai jos, mecanisme care pot împiedica implicarea martorilor:

- **Intimidare prin control social subtil:** „*Tu ești următorul*” este un mesaj adesea nerostit, prin care martorii sunt ținuti în poziție neutră, descurajați să facă vreun pas pentru asumarea răspunderii. E suficient ca agresorul să facă acest mesaj explicit o singură dată.

- **Excluderea socială:** cei care „sparg tăcerea” pot fi excluși din grup. Când cineva e scos în afara grupului, suferința sa atinge cote care depășesc durerea fizică.

- **Stigmatizarea celor care raportează:** agresorii și susținătorii săi inversează valorile morale prin apelative precum „turnători”, „pârâcioși”. Curajul devine, în lumina lor, un viciu.

- **Procedurile birocratice:** descurajează atunci când sunt complexe și consumă mult timp. Martorii pot fi descurajați să se implice dacă estimează că procesul este obositor și frustrant.

- **Fenomenul de responsabilitate difuză:** când sunt mai mulți observatori, fiecare așteaptă ca celălalt să reacționeze. Studiile de psihologie socială arată că în cazul unui incident, probabilitatea ca cineva să răspundă crește atunci când este un singur observator. Învățați copiii ca atunci când cer ajutor și sunt mai mulți martori, să indice foarte clar de la cine cer ajutor (de pildă: „*Băiatule în tricou albastru, ajută-mă, te rog!*”).

4.3.4. Martorii au și ei cicatrici

Martorii la acte de bullying sunt afectați de violența la care asistă. Fenomenul este cunoscut ca traumă secundară (vicariantă). Studiile de psihologie socială arată că observatorul se transpune deseori mental în locul victimei. Cu alte cuvinte, el resimte indirect suferința acesteia, dar și disconfortul că nu poate interveni pentru că se teme de consecințe. Reacțiile sale sunt emoționale și cognitive, de la anxietate și neputință la vinovăție și confuzie morală.

Pe termen lung, un copil care este expus la acte de bullying fără posibilitatea de intervenție poate dezvolta o atitudine cinică față de justiție și înțelege că atitudinea morală este inutilă. Această experiență poate genera o formă de învățare prin observație în care tăcerea în fața nedreptății devine un model comportamental internalizat. Când trăiește așa ceva, un copil învață că supraviețuirea

socială depinde de capacitatea de a ignora suferința altora și de a se proteja pe el însuși atunci când evită conflictul.

Mai mult, un act de bullying este un atac la adresa identității celor implicați. Victimele pot interioriza sentimentul de neputință. Identitatea agresorilor se poate forma rigid pe dominantă și superioritate. Iar martorii pot dezvolta o identitate pasivă, care le va împiedica inițiativa.

Orice măsură prin care un copil martor la o agresiune este încurajat să acționeze și să nu rămână un simplu spectator este mai mult decât un sprijin oferit unui copil în dificultate. Este un act de transformare în scopul creării unei comunități a moralității și responsabilității sociale.

4.4. Bullyingul pe grupe de vârstă

4.4.1. Ciclul primar (6-10 ani)

Copiii cu vârste între 6-10 ani trec, **din punct de vedere cognitiv, de la gândirea preoperațională la gândirea operațională concretă**, conform teoriei lui Piaget. Încep, astfel, să gândească logic însă concret, respectiv în termeni de „aici și acum” (copilul nu poate gândi abstract). Pentru că au deja **capacitatea de a înțelege cauzalitatea**, ei înțeleg că acțiunile lor au consecințe directe asupra celorlalți. Nu puteți aștepta totuși de la ei să înțeleagă consecințele pe termen lung pentru că mintea lor poate procesa doar consecințele imediate și concrete (de exemplu, înțeleg că dacă lovesc un alt copil, pe acesta îl doare, dar nu înțeleg ce efect are lovitura pentru copil pe termen lung).

Este o perioadă în care se poate vorbi și de empatie cognitivă, deși în mod limitat. Copiii nu mai sunt la fel de egocentrice ca în stadiile anterioare de dezvoltare. Pot citi emoțiile de bază ale celorlalți prin expresiile faciale și limbajul corporal. Nu înțeleg însă nuanțele emoționale complexe și astfel nu au cum să înțeleagă în totalitate suferința pe care o provoacă prin bullying.

În ceea ce privește **gândirea morală**, stadiul lor de dezvoltare (potrivit teoriei lui Kohlberg, ei sunt acum în stadiul convențional al dezvoltării morale) este în punctul în care ei înțeleg că un comportament poate fi „rău”. Nu pricep însă implicațiile morale și cred că un comportament este „rău” pentru că așa spun

adulții. Sunt la vârsta la care învață despre bullying prin repetiție și aplicarea de consecințe. Nu au nici capacitatea să generalizeze ce învață dintr-o situație și să aplice la situații noi, ceea ce face, de fapt, să fie nevoie de **multă îndrumare din partea adulților**.

Pentru că adulții sunt figuri centrale la această vârstă, este foarte important ca ei să conștientizeze acest rol. Primul mod în care pot face acest lucru este să încurajeze comunicarea, să le dea copiilor sentimentul că pot vorbi fără teamă despre problemele lor. Mulți copii nu spun acasă că au văzut sau au luat parte la acte de bullying pentru că le e teamă să nu fie considerați „pârâcioși”.

În această perioadă de dezvoltare **predomină bullyingul fizic**, deoarece controlul impulsurilor este în dezvoltare, iar vocabularul emoțional la această vârstă limitează încă exprimarea frustrării în cuvinte. Este prezent și **bullyingul relational, dar nu la fel de sofisticat** ca în perioadele ulterioare (de pildă, pot exclude alt copil din jocuri, pot divulga „secrete” simple despre un copil).

Mai sunt și alte caracteristici ale bullyingului în această perioadă. **Este mai spontan**, cu alte cuvinte mai puțin planificat. De asemenea, **încep să se contureze diferențe de gen**, băieții având tendința să recurgă la bullyingul fizic direct, în timp ce fetele încep să dezvolte forme mai subtile de agresiune relațională.

Importanța intervenției imediate pentru prevenirea cristalizării comportamentelor

Perioada ciclului primar reprezintă o fereastră critică pentru intervenția în cazurile de bullying, deoarece **comportamentele și atitudinile sociale sunt încă în formare și pot fi modificate relativ ușor cu intervenția adecvată**.

Intervenția în această perioadă este o fereastră de oportunitate. Comportamentele și atitudinile sociale sunt în formare și pot fi modificate mai ușor. Aceasta este și vârsta la care un copil etichetat ca „victimă” sau „agresor” poate internaliza eticheta pusă și poate manifesta comportamente asociate și în perioada următoare. De asemenea, o serie de studii indică faptul că acei copii care sunt victimizați în această perioadă de dezvoltare au un risc crescut să fie revictimizați ulterior.

4.4.2. Ciclul gimnazial (11-14 ani)

Perioada gimnazială coincide cu **începerea pubertății**. Schimbările hormonale au impact profund asupra creierului în dezvoltare. Apar modificări importante în ce privește comportamentul, emoțiile și cognițiile.

Când interveniți în cazuri de bullying care vizează copii din această grupă de vârstă țineți cont că, deși ei pot să gândească abstract, sunt încă imaturi. Nu este încă dezvoltat **cortexul prefrontal** (care se maturizează în jurul vârstei de 25 de ani). Astfel, ei nu sunt încă deplin capabili să gestioneze **controlul impulsurilor, să se descurce cu planificarea pe termen lung și să ia decizii raționale**.

Riscurile de la această vârstă sunt dublate de o altă particularitate. Creierul adolescent procesează emoțiile mai intens decât creierul adult pentru că **sistemul limbic, responsabil pentru procesarea emoțiilor, devine hiperactivat**. Astfel, adolescenții sunt mai impulsivi, mai reactivi emoțional și mai predispuși la comportamente riscante, inclusiv la manifestări agresive. Managementul acestor emoții intense este important pentru prevenirea și intervenția în cazurile de bullying.

În această perioadă, se poate vorbi despre o **trecere de la agresiunea predominant fizică spre forme mult mai sofisticate de agresiune relațională și socială**. Adolescenții înțeleg mult mai subtil relațiile sociale. Faptul că pun mai mult preț pe relațiile sociale, face ca excluderea socială (prin formele sale, precum ignorarea, răspândirea de zvonuri false și denigratoare, sabotarea prietenilor, izolarea de grup etc.) să fie mult mai dureroasă. Bullyingul devine mai calculat și pivatează în jurul manipulării statutului social.

La această vârstă se dezvoltă empatia cognitivă. Astfel, un agresor aflat în această perioadă de dezvoltare înțelege când o persoană este vulnerabilă sau nesigură, ceea ce face ca atacurile de bullying să fie mai precise și mai distructive.

Două dimensiuni ale bullyingului ies în prim-plan în această perioadă: **competiția pentru ierarhia socială** (poziția pe care adolescentul o ocupă în grup) și **insecuritățile legate de schimbările fizice rapide și formarea identității**.

Adolescenții pot recurge la sabotaj pentru a-și securiza poziția în grup. Felul în care imaginea lor se reflectă între cei de o seamă cu ei contribuie la sentimentul lor de validare și de aceea are o

foarte mare importanță. Este o perioadă în care hărțuirea poate fi activată de diferențe fizice, orientare sexuală, diferențe etnice sau religioase sau orice lipsă de conformare cu normele de grup. Cu cât înțelegerea asupra propriei identități devine mai clară, cu atât adolescenții riscă mai puțin să fie influențați de manipulare și presiunea negativă a grupului.

Teama de excludere este strâns legată de nevoia intensă de apartenență la această vârstă. De multe ori pot apărea din această cauză compromisuri morale semnificative. În mare măsură contează valorile grupului și atunci când un grup apreciază diversitatea și nu validează comportamentele agresive, nu va încuraja comportamente de bullying.

Era digitală a transformat radical peisajul bullyingului la această vârstă. Adolescenții din ciclul gimnazial sunt nativi digitali, iar bullyingul online crește semnificativ riscurile legate de violență.

La toate cele de mai sus se adaugă presiunea școlară și cea a părinților pentru o bună dezvoltare la nivel intelectual. Adolescenții sunt, în mod particular, expuși la riscuri de sănătate, inclusiv tulburări de alimentație și riscuri de substanțe (tutun, vaping, alcool, droguri).

Experiențele din această perioadă par un carusel de schimbări. Totul este intens, rapid și are o influență mare asupra modului în care se vor dezvolta ca adulți. Cheia este ca ei să fie ascultați și înțeleși de adulți, iar adolescenții care au avut de suferit din cauza bullyingului să înțeleagă că vindecarea este posibilă.

4.4.3. Ciclul liceal (15-18 ani)

Din punct de vedere cognitiv, anii de liceu marchează trecerea la gândirea formală operațională. Se dezvoltă **gândirea abstractă și capacitatea de raționament ipotetic-deductiv. Adolescenții sunt acum capabili să înțeleagă implicațiile sistemice pe termen lung** ale faptelor lor. Ei pot să deducă astfel că atunci când intimidează un coleg, acest lucru determină afectarea victimei și contribuie la un climat **toxic. Înțelegerea responsabilității personale este așadar cu un pas mai sofisticată.**

Se dezvoltă și metacogniția (gândirea despre gândire), iar adolescenții își pot analiza motivațiile și erorile de gândire, pot să înțeleagă că există o răspundere pentru acțiunile lor, că acestea pot avea consecințe legale. Se adaugă și dezvoltarea empatiei cognitive și

afective. Adolescenții devin capabili să înțeleagă perspectivele complexe ale altora și să le anticipeze reacțiile emoționale. Din punct de vedere moral, ei **încep să dezvolte un sistem de valori propriu**, care poate intra în conflict cu normele grupului sau cu așteptările autorității.

Nivelul de sofisticare a bullyingului în perioada liceală crește, făcându-l adesea invizibil pentru adulți. Modurile de violență sunt mai subtile: evitarea constantă a unei persoane, organizarea de activități sociale din care anumite persoane sunt excluse intenționat, dar aparent accidental, crearea unor ocazii care pun victima în situații inconfortabile sau să o prezinte ca nefiind de încredere etc. Această formă de sofisticare poate merge și mai departe prin manipulări fine (de pildă, gaslighting-ul care face victima să își pună la îndoială propriile percepții și amintiri și lovebombing-ul urmat de retragerea bruscă a atenției și afecțiunii).

Bullyingul informațional poate face ca un agresor să preia controlul imaginii victimei, formă supremă de violență psihică. Poate fi executat direct sau prin intermediari. Sunt atunci mai multe persoane care hărțuiesc victima.

Efectele bullyingului asupra adolescenților de liceu pot fi copleșitoare, cu efecte psihice mari și consecințe asupra echilibrului interior. Într-o perioadă în care emoțiile și nesiguranțele sunt intense, bullyingul agravează sentimentul de singurătate sau neînțelegere până la punctul în care poate cauza probleme clinice serioase: depresie, anxietate, stres posttraumatic, tulburări alimentare, abuz de substanțe, performanță academică scăzută și în cazuri foarte grave, suicid.

4.5. Copiii cu nevoi speciale sunt vulnerabili

Copiii cu nevoi **speciale reprezintă una dintre cele mai vulnerabile categorii în contextul bullyingului școlar**. Pe lângă provocările specifice fiecărei etape de vârstă, acești copii se confruntă cu dificultățile legate de specificul dizabilității lor. Diversitatea situațiilor – de la dizabilități intelectuale și tulburări din spectrul autist, până la ADHD și dizabilități fizice – fac necesare intervenții specifice și abordări personalizate și adaptate.

Copiii cu dizabilități intelectuale se confruntă, de exemplu, cu bariera comunicării. Vocabularul lor este limitat și nu pot să-și relateze experiența de victimizare, trăind drama unui cerc vicios în

care experiențele lor neexprimate sunt repetate. Copiii cu tulburări din spectrul autist au dificultăți de recunoaștere a semnalelor sociale, în timp ce copiii cu ADHD au probleme semnificative de control al impulsurilor. Acești copii se simt adesea neînțeleși, ceea ce face dificilă confesarea lor în fața adulților. Ei sunt de cele mai multe ori suplimentar vulnerabilizați pentru că sunt izolați, au dificultăți să lege prietenii și nu au grupuri de suport. Adesea stigmatizați de grup, ei ajung să dezvolte o imagine negativă despre sine și consideră comportamentul agresiv ca meritat („*Așa merită cineva ca mine*”). Unii dintre ei nici măcar nu înțeleg ce este bullyingul ceea ce face și mai dificilă posibilitatea ca ei să-l semnaleze (de pildă, un copil cu dizabilitate intelectuală poate interpreta comportamentul manipulativ al unui agresor ca fiind prietenie, în timp ce un copil cu tulburări din spectrul autist poate să nu înțeleagă ironia când este agresat verbal).

4.5.1. Copiii cu dizabilități intelectuale

Acești copii navighează cu dificultate prin provocările diverselor etape de vârstă și complexitatea mediului școlar. Sunt deosebit de vulnerabili față de bullying pentru că nu înțeleg situațiile sociale sau manipularea. Din cauza limitărilor cognitive nu pot procesa și interpreta corespunzător semnalele sociale subtile (expresiile faciale, tonul vocii sau limbajul corporal). Naivi și încrezători în situații în care ar trebui să fie precauți, sunt deseori exact ținta ușoară pe care o caută un agresor.

Sunt adesea etichetați ca „ciudați”, „handicapați”, „leneși”. Deseori alți copii refuză să lucreze cu ei în echipă sau evită contactul vizual când se întâlnesc. Ei nu înțeleg de ce sunt tratați rău și trec prin sentimente intense de confuzie și frustrare, care deseori evoluează în dezvoltarea unei anxietăți generalizate față de interacțiunile sociale. Nu se pot descurca pentru că nu au cuvintele potrivite pentru a descrie ce li se întâmplă și nici strategii să se descurce. Modul în care îi văd ceilalți poate deveni pentru ei un punct de referință, astfel încât, deseori, ei ajung să creadă că sunt așa cum se spune despre ei că sunt.

4.5.2. Copiii cu dizabilități fizice

Copiii cu dizabilități fizice depind de alții pentru orice activitate. Nevoia lor de asistență îi face foarte vulnerabili, inclusiv

prin faptul că scapă mult mai greu din situații, ei neputând să fugă. Agresorii pot folosi împotriva lor defectele fizice și aparatura de care au nevoie să se descurce. Pot să le ascundă echipamentele medicale, să îi agreseze în spații unde sunt vulnerabili, precum la toaletă. Toate aceste experiențe pot lăsa în mintea copilului cu dizabilități fizice impresia greșită ca dizabilitatea îi face incapabili să se descurce, în loc să se concentreze pe punctele lor forte, calități și abilități.

4.5.3. Tulburări din spectrul autist

Copiii cu tulburări din spectrul autist (TSA) prezintă și ei vulnerabilități de bullying care sunt diferite de ale celorlalți copii. Acestea sunt legate de dificultățile specifice tulburării cu care se confruntă.

Acești copii au, de regulă, dificultăți de comunicare verbală și nonverbală și sunt stângaci în interacțiunile sociale. Încep și mențin greu conversațiile, au probleme să înțeleagă gesturile și expresiile faciale și nu înțeleg limbajul nonverbal. Fac mari eforturi din aceste motive să interpreteze emoțiile și intențiile celorlalți lucru care le afectează capacitatea de a forma relații.

O altă particularitate a lor este că pot avea interese foarte specifice, modele repetitive de comportament, precum și nevoia de predictibilitate și rutină. Pot fi hipersensibili la stimuli din mediu (pot avea reacții intense la sunete, lumini sau texturi) sau hiposensibili (nevoia ca un stimul să fie mai intens pentru a-l putea percepe). Agresorii pot folosi nevoia de rutină sau sensibilitatea lor senzorială pentru a-i enerva. De pildă, pot ascunde obiectele personale ale copilului, pot întrerupe ritualurile care îl ajută să se simtă în siguranță, pot produce zgomote puternice în mod intenționat sau pot atinge copilul fără permisiune.

Reacția copiilor cu TSA la bullying poate să se manifeste prin crize de furie sau comportamente auto-stimulative crescute, care pot fi interpretate greșit ca fiind „problematic”.

4.5.4. Tulburarea de deficit de atenție cu hiperactivitate

Copiii cu tulburare de deficit de atenție cu hiperactivitate (ADHD) se confruntă cu o dublă provocare în contextul bullyingului. Acești copii pot fi atât victime, cât și agresori.

Un copil cu ADHD prezintă de obicei trei categorii principale de simptome care pot interfera cu funcționarea sa zilnică, după cum urmează:

- **Lipsa de atenție** – au dificultăți să se concentreze pe sarcini, sunt ușor distrași de stimuli externi, uită frecvent instrucțiunile și adesea nu finalizează activitățile începute.

- **Hiperactivitatea** – sunt în permanență agitați, pot vorbi excesiv și au un sentiment interior de neliniște care îi împinge să fie mereu în mișcare.

- **Impulsivitatea** – iau rapid decizii fără să se gândească la consecințe, întrerup conversațiile altora și au reacții emoționale intense la frustrare.

Fiecare copil este unic și poate exprima aceste caracteristici în feluri diferite. Contează mult și mediul în care au crescut, stresul la care au fost supuși. Este important să luați în considerare că atunci când lucrați cu copii cu ADHD, reacțiile lor nu înseamnă lipsă de disciplină, ci o condiție neurobiologică.

Prin impulsivitatea specifică și reacțiile lor emoționale uneori nepotrivite, copiii cu ADHD pot deveni ținte pentru bullying. Agresorii îi provoacă ușor pentru că obțin rapid de la ei reacții intense. Mai mult, prin reacția disproporționată, copiii cu ADHD sunt exact acei copii pe care agresorii pot da vina atunci când vor să scape de consecințe. Copiii cu ADHD dezvoltă frustrare și furie la o intensitate mai mare decât alți copii atunci când sunt victime ale bullyingului.

Ca o concluzie, copiii cu dizabilități au nevoie de măsuri de protecție speciale împotriva bullyingului, adaptate nevoilor lor. De exemplu, copiii cu dizabilități intelectuale ar putea beneficia de supravegherea crescută în zonele și momentele cu risc ridicat și educarea tuturor elevilor despre respectul față de diversitate. Copiii cu dizabilități fizice au nevoie de spații fizice adaptate nevoilor lor și în care să se simtă în siguranță (inclusiv prin sisteme de alarmă). În cazul copiilor cu tulburări din spectrul autist, contează crearea unor spații sigure unde copilul se poate retrage când se simte copleșit. Pentru copiii cu ADHD, implementarea sistemelor de monitorizare video permite prevenirea situațiilor în care acești copii cad țapi ispășitori.

Pentru a ne adresa nevoilor complexe ale acestor copii, este necesară o colaborare interinstituțională și strategii care să vizeze dimensiunile particulare ale dificultăților lor.

Capitolul II. Intervenția în bullying

1. Comunicarea și intervierea în contextul bullyingului

1.1. Pregătirea psihologică pentru declarații

Când pregătiți un copil pentru declarații puteți face diferența între o anchetă reușită și una care retraumatizează victima. Un prim pas în acest sens este crearea unei atmosfere de încredere, în care copilul să se simtă capabil să vorbească. Începeți cu întrebări generale (cum se numesc, întrebări generale despre interese și prieteni care să le scadă anxietatea).

Continuați cu explicarea procesului. Copiii au nevoie să înțeleagă ce se va întâmpla, cine va fi prezent, ce tipuri de întrebări vor fi și cât de protejați sunt în tot acest proces, inclusiv din punctul de vedere al confidențialității. Le răspundeți adecvat așteptărilor lor atunci când țineți cont de nivelul lor de dezvoltare și, dacă este cazul, de specificul tulburării lor. Prezența unui adult în care au încredere – părinte, tutore legal sau consilier școlar – poate să-i facă să se simtă în siguranță.

Puteți să le validați emoțiile și experiențele. Recunoașteți de față cu ei că situația prin care au trecut este dificilă, că reacțiile emoționale pe care le au sunt normale și că sunt luați în serios. Mențineți contactul vizual adecvat, fără a fi invaziv, folosiți o poziție deschise (nu încrucișați brațele) și așezați-vă la același nivel cu persoana interviată. Toate aceste aspecte pot facilita comunicarea.

Aveți grijă și cum alegeți spațiul în care se desfășoară audierea pentru că este în egală măsură important. Un loc liniștit, departe de curioși transmite mai multă încredere.

1.2. Observarea comportamentală

Observarea comportamentală este adesea cea mai rapidă modalitate de a identifica starea emoțională și psihologică a unei persoane. Indicatorii nonverbalii oferă informații valoroase despre starea interioară a individului, chiar și atunci când acesta nu poate sau nu este dispus să-și confeseze experiența. Regăsiți, mai jos, câțiva indicatori comportamentali:

- **Expresiile faciale:** De exemplu, privirea fixă poate indica starea de șoc sau disocierea; sprâncenele încruntate și maxilarul încordat pot semnala anxietate sau furie reprimată. Identificate corect, microexpresiile (expresii faciale care durează o fracțiune de secundă) pot fi indicatori importanți de semnalare a declarațiilor false (atunci când informațiile verbale sunt contrazise de limbajul non-verbal poate fi un indicator că informațiile nu sunt adevărate).

- **Postura și gesturile:** o postură aplecată, tremurul membrelor, gesturile auto-consolante pot indica anxietate; scanarea mediului poate semnala stare de alertă.

- **Modificările în ritmul și intensitatea vocii:** pauze prelungite în vorbire, vorbirea foarte rapidă sau foarte lentă, tremurul vocii pot indica diferite stări emoționale; respirația superficială sau accelerată este adesea un indicator al anxietății.

1.3. Dezvoltarea cognitivă și capacitatea de mărturisire

Pentru a evalua corect credibilitatea declarațiilor copiilor, este important să Țineți cont de perioada lor de dezvoltare și capacitatea cognitivă aferentă acestora.

Copiii de vârstă școlară (6-11 ani) au dificultăți să Țealeagă concepte abstracte și pot fi influențați de Țntrebări sugestive. Pot avea o memorie precisă pentru informații importante, dar nu au aceeași acuratețe când relatează detalii.

Adolescenții (12+ ani) au capacități cognitive mai dezvoltate, dar pot fi influențați de factori emoționali, sociali și de presiunea grupului. Rușinea, frica de represalii sau loialitatea față de grup sunt motive pentru care ei sunt deseori reticenți să dezvăluie informații.

Când copiii au și anumite dizabilități, credibilitatea declarațiilor poate fi influențată suplimentar.

Astfel, pentru o evaluare corectă a copilului de a da declarații, Țineți cont de:

- **Capacitatea de Țntelegere:** dacă Țntelege Țntrebările puse și poate să formuleze răspunsuri coerente.

- **Memoria:** dacă poate să-și amintească și să relateze evenimentele Țntr-un mod organizat.

- **Capacitatea de comunicare:** dacă are vocabularul suficient dezvoltat pentru a-și transmite corect experiența.

1.4. Adresarea întrebărilor: particularități în funcție de vârstă

Tehnicile de interviu sunt importante nu doar pentru a obține informații, ci și pentru a stabili un mediu încurajator în care copilul să comunice ușor. Întrebările deschise stimulează copilul să relateze. În același timp, pentru copiii aflați într-o stare accentuată de stres sunt mai potrivite întrebările închise pe care au impresia că le gestionează mai ușor. Prin întrebări închise se verifică acuratețea faptelor relatate și se obțin anumite detalii.

Întrebările trebuie să fie scurte, precise și potrivite vârstei.

Copiii de vârstă școlară (7-12 ani): întrebările trebuie să fie concrete și să aibă structură („Cum a fost pentru tine când s-a întâmplat asta?” sau „La ce te gândești acum?”). Întrebările închise pot fi folosite pentru clarificare („S-a întâmplat ieri sau azi?”, „Erai cu cineva când s-a întâmplat?”, „I-ai spus cuiva ce s-a întâmplat?”).

Adolescenții (13-18 ani) pot gestiona întrebări mai abstracte, inclusiv despre identitate și relații, perspectivele de viitor („Cum crezi că te-a influențat experiența asta?”).

Declarațiile copiilor pot fi influențate mai mulți factori, ceea ce nu înseamnă însă că declarația este falsă, dar e important să-i luăm în considerare. Regăsiți, mai jos, exemple:

- **Presiunea socială:** copiii pot fi influențați sau presați de colegi sau chiar de părinți să dea anumite răspunsuri.

- **Relația cu agresorul:** Copilul poate minimiza agresiunea dacă agresorul este o persoană apropiată sau poate exagera dacă există conflicte anterioare.

- **Starea emoțională a copilului:** Anxietatea extremă în momentul declarației poate afecta memoria și poate afecta calitatea informațiilor; mânia poate duce la exagerări; stările depresive pot duce la minimizarea a ce s-a întâmplat.

- **Experiențele anterioare cu autoritățile:** Un copil care a avut experiențe negative cu adulții în poziții de autoritate poate fi reticent, poate minți sau poate oferi răspunsurile despre care crede că sunt așteptate.

- **Diferențierea între amintirile reale și imaginație:** Copiii au o tendință de a completa lacunele din memorie cu informații plauzibile (proces numit „confabulare”). Nu este vorba despre o minciună deliberată, ci o încercare inconștientă de a crea o narațiune

coerentă. De asemenea, memoria copiilor este mai influențabilă la întrebări sugestive. Indicatorii pentru o relatare corectă sunt consistența detaliilor, prezența detaliilor senzoriale specifice (mirosuri, sunete, senzații tactile), emoțiile coerente cu evenimentele descrise și spontaneitatea cu care copilul oferă informații.

Un alt aspect important care poate îngreuna interviuarea copiilor în cazurile de bullying e dat de mecanismele psihologice de rezistență și negare. Copilul poate activa aceste mecanisme de frică să nu fie judecat sau pedepsit sau de frica de a re trăi evenimentul traumatizant.

Rezistența include: refuzul de a vorbi, răspunsuri monosilabice, evitarea contactului vizual, negarea problemelor sau minimizarea lor. Pentru a debloca rezistența copilului este important să mergeți în ritmul lui cu dezvoltarea pentru că orice forțare din partea intervievatorului are efectul contrar. Ca alternativă, puteți folosi mijloace suplimentare de exprimare (scris, desen, metafore).

1.5. Tipuri de întrebări pentru a gestiona rezistența

Pentru victime:

- „*Știi că ți-e greu să vorbești despre asta, dar te rog să faci un efort să-mi spui ce s-a întâmplat.*”
- „*Știi deja unele lucruri care s-au întâmplat, dar aș vrea să înțeleg mai bine.*”
- „*Poate nu vrei să-i spui bullying, dar poți să îmi spui cum te simți la școală?*”

Pentru agresori:

- „*Ajută-mă să înțeleg ce s-a întâmplat.*”
- „*Dacă cineva ți-ar face ție asta, cum ai reacționa?*”
- „*Cum crezi că se simte colegul tău în acest moment?*”

1.6. Intervievarea victimei

Primul contact cu victima poate să-i influențeze procesul de recuperare. De aceea, este important să fiți în permanență atenți să resimți siguranță emoțională.

Aveți, mai jos, câteva recomandări în acest scop:

- Prezențați-vă întotdeauna și dați câteva informații generale despre anchetă.
- Începeți discuția cu un subiect neutru, mai puțin amenințător.

- Confirmați că este normal să treacă prin emoțiile prin care trece, având în vedere ce i s-a întâmplat. De asemenea, dați recunoaștere curajului de a oferi declarații (*„Ești foarte curajos/curajoasă că vorbești despre asta”*). Astfel, îl puteți face să depășească sentimentele de rușine pe care le-ar putea avea dacă agresorul îl cataloghează drept „turnător” pentru că a divulgat fapta de bullying (*„Prin faptul că ai venit să vorbești, îi protejezi și pe alți copii care ar putea trece prin aceleași lucruri”*).

- Transmiteți victimei un sentiment de control, prin întrebări care îi permit să decidă în ce fel face declarațiile (*„Ce ai vrea să-mi spui mai întâi?”*).

- Dați timp copilului să-și organizeze gândurile și să găsească cuvintele potrivite.

- Dacă observați că anumite întrebări sunt stresante pentru copil, schimbați strategia.

- Nu uitați să dați toate asigurările necesare în legătură cu protecția și confidențialitatea.

Siguranța fizică este, de asemenea, esențială și se realizează prin separarea victimei de agresor și alegerea spațiului ferit pentru desfășurarea interviului. Empatia, limbajul verbal și nonverbal sunt foarte importante.

Impactul procedurilor legale asupra copilului

Un pericol care poate apărea în intervenția în cazurile de bullying este faptul că procedurile legale, deși necesare, pot amplifica trauma inițială. Acest efect de „victimizare secundară” impune o atenție sporită din partea polițiștilor. Printre cauze se numără:

- **Anxietatea anticipatorie:** copilul se teme de ce îl așteaptă în procesul investigativ; teama poate fi accentuată de mediul formal și autoritățile în uniformă.

- **Retrăirea evenimentelor traumatiche în timpul anchetei:** fiecare întrebare despre incident poate reactiva amintiri dureroase cu stresul psihologic aferent.

Semnele de retraumatizare includ: retragerea socială, evitarea contactului vizual, plâns necontrolat, mutismul selectiv sau, paradoxal, vorbirea excesivă și dezorganizată. Copiii pot prezenta și simptome somatice – dureri de cap, de stomac, greață sau chiar vărsături atunci când sunt întrebați despre incident.

Pentru a minimiza riscul de retraumatizare este important să luați toate măsurile de bună comunicare și siguranță (inclusiv cele menționate mai sus).

Exemple de mesaje și întrebări

Mesaje de validare:

- „*Este normal să te simți speriat/trist/furios.*”
- „*Știu că ți-e greu.*”
- „*Mulți copii în situația ta s-ar simți la fel.*”
- „*Nu este vina ta că s-a întâmplat asta.*”
- „*Ai fost curajos că ai cerut ajutor.*”
- „*Nimeni nu merită să fie tratat în felul acesta.*”
- „*Suntem aici să te protejăm și să ne asigurăm că ce s-a întâmplat, nu se mai întâmplă.*”

NU ADRESAȚI întrebări care revictimizează:

- „*De ce nu te-ai apărat?*” – implică faptul că victima este de vină.
- „*Nu e chiar atât de grav*” – invalidează experiența.
- „*Nu se va mai întâmpla niciodată*” – reprezintă o promisiune pe care nu o puteți respecta.

Evaluarea siguranței:

- „*Îți este teamă să vii la școală?*”
- „*Ești îngrijorat că s-ar putea întâmpla din nou?*”
- „*Unde te simți în siguranță?*”
- „*Cui îi poți spune dacă se întâmplă ceva?*”

1.7. Intervievarea agresorului

În abordarea agresorului, provocarea este de a găsi echilibrul între fermitatea necesară pentru stabilirea limitelor comportamentale și flexibilitatea pentru a menține o atitudine care să nu închidă canalele de comunicare.

Aveți mai jos, câteva recomandări în acest scop:

- Țineți cont de faptul că agresorul este, de multe ori, el însuși o victimă a unor circumstanțe dificile.
- Agresorii au adesea mecanisme defensive puternice și pot fi ostili sau manipulatori.
- Comunicarea limitelor comportamentale trebuie să fie clară, directă și fără ambiguități care pot fi interpretate ca

permisivitate. Mesaje precum: „*Comportamentul de a lovi, amenința sau intimida alte persoane nu este acceptabil în nicio circumstanță*” – stabilesc o poziție fermă fără a ataca persoana agresorului.

- Faceți diferența între comportament și identitatea persoanei: „*Ceea ce ai făcut nu este acceptabil*” în loc de „*Cum ai putut să fii atât de agresiv?*” (folosiți descrieri ale comportamentelor specifice: „atunci când ai împins” sau „prin amenințările pe care le-ai făcut”, în loc de etichete precum „agresiv”, „violent” sau „bully”).

- Transmiteți încrederea în schimbare („*Cred că poți să faci alegeri mai bune decât acestea*”).

- Explicați consecințele comportamentului din perspectiva agresorului (sancțiuni imediate) și a victimei („*Când ai amenințat-o pe Maria, ai speriat-o atât de tare încât nu a putut să doarmă noaptea și nu mai vrea să vină la școală*”).

- Abordați contextul care a dus la violență fără a oferi agresorului ocazia să folosească acest lucru ca o scuză („*Înțeleg că ai probleme acasă, dar asta nu înseamnă că este în regulă să te descarci pe altă persoană*”).

- Nu forțați expresiile de regret false.

- Concentrați-vă pe consecințe concrete: „*Indiferent cum te simți, legea spune că...*”

- Țineți cont că scopul este educația și prevenția, nu doar pedepsirea.

Exemple de mesaje și întrebări

Comunicarea limitelor:

- „*Ceea ce ai făcut se numește bullying și este împotriva legii.*”
- „*Indiferent ce motive ai, nu este permis să lovești/ameninți/hărțuiești pe altcineva.*”
- „*Comportamentul tău poate avea consecințe serioase pentru tine.*”

Evitați:

- Etichete („ești un bully”, „ești violent”).
- Comparații („alți copii de ce nu sunt violenți?”).
- Amenințări exagerate care creează teamă excesivă.

Întrebări pentru înțelegerea contextului:

- „*Cum te simțea în acea zi?*”

- „S-a întâmplat ceva acasă sau la școală care să te fi supărat?”
- „Ce au spus ceilalți copii când s-a întâmplat?”
- „Ai prieteni care au fost de față?”
- „Te-a încurajat cineva să faci asta?”
- „Te înțelegi bine cu familia?”
- „Părinții tăi știu ce s-a întâmplat?”

Explorarea motivațiilor și empatiei:

- „Cum te simți când vezi că cineva este trist din cauza ta?”
- „Ce crezi că s-ar întâmpla dacă cineva ți-ar face ție același lucru?”
- „Ce ai face dacă ai vedea pe cineva tratând-o pe sora/fratele tău în același fel?”

1.8. Comunicarea cu grupul/clasa

După un incident de bullying, dacă acesta este de amploare, este esențială restabilirea unui climat de siguranță psihologică și fizică în grup sau clasă. În acest scop, furnizați câteva informații despre situație și faptul că situația este sub control pentru a calma agitația grupului și a preîntâmpina eventuale scenarii catastrofice. De asemenea, oferiți informații despre ce pot face în caz de probleme.

Informați copiii despre cum se pot apăra în cazurile de bullying. Iată recomandări de mesaje pe care le puteți transmite copiilor:

- Impuneți limite clare și fără agresivitate (Nu-i spuneți agresorului: „Ești un bully”; nu vă certați cu el).
- Reamintiți agresorului că sunt consecințe legale pentru comportamentul lui.
- Dacă vă agresează verbal, vă retrageți din discuție și informați cadrul didactic.
- Concentrați-vă pe ce puteți să faceți să ieșiți din situație (fără să aveți reacții emoționale puternice).
- În cazul în care ați fost victima bullyingului informați persoanele de încredere și urmați un program de consiliere/terapie.
- Căutați să faceți parte dintr-un grup care să vă sprijine.

Exemple de mesaje

Restabilirea siguranței

- „Situația este acum sub control și s-au luat măsurile de protecție necesare.”

- „Școala voastră este un loc sigur și vă asigur că va rămâne astfel.”

- „Dacă vedeți cazuri de violență, spuneți unui adult de încredere.”

- „Nu este în regulă să răniți pe cineva și nu este în regulă să lăsați pe cineva să fie rănit.”

Gestionarea întrebărilor dificile:

- „Situația se rezolvă conform legii, iar copilul va primi ajutorul de care are nevoie.”

- „De ce nu ai venit mai devreme?” → „Este important că suntem acum aici și că situația se rezolvă.”

Mesaje educative pentru prevenție:

- „Bullyingul înseamnă să răniți în mod repetat pe cineva care nu se poate apăra.”

- „Când vedeți un act de violență și nu faceți nimic, ajutați agresorul.”

- „Nu trebuie să vă expuneți vreunui pericol, dar trebuie să cereți ajutor unui adult.”

- „Când spuneți unui adult, nu înseamnă că **turnați**, ci că protejați o persoană aflată în pericol.”

Despre consecințele legale (adaptat la vârstă):

- Pentru copiii mici (6-10): „Poliția vine când cineva nu este în siguranță.”

- Pentru pre-adolescenți (11-13): „Unele comportamente sunt împotriva legii și pot avea consecințe serioase.”

- Pentru adolescenți (14-18): *Explicați ce înseamnă bullyingul și care sunt consecințele legale.*

Exemple mesaje și întrebări pentru interviuarea martorilor

- „Vreau să înțeleg ce s-a întâmplat și am nevoie de ajutorul tău.”

- „Este important să îmi spui adevărul, chiar dacă nu îți amintești totul perfect.”

- „De cât timp cunoști pe ... (numele victimei și al agresorului)? Au mai fost situații asemănătoare între ei?”

- „Poți să îmi descrii locul unde s-a întâmplat?”

- „Cine mai era în zonă în acel moment?”

- „Poți să îmi spui cu cuvintele tale ce ai văzut?”

- „Cum a început toată situația?”
- „Care a fost primul lucru pe care l-ai observat?”
- „Ce s-a întâmplat mai întâi?”; “Apoi ce a urmat?”
- „Cât a durat întreaga situație?”
- „Cum s-a terminat?”
- „Poți să îmi descrii exact ce a făcut (agresorul)?”
- „Cum a reacționat (victima)?”
- „Ai văzut vreun semn de rănire?”

Despre comportamentul agresorului:

- „Cum se comportă (agresorul) în mod normal?”
- „Cum interacționează el cu alți copii?”
- „Ai observat să-l enerveze ceva anume?”

Întrebări pentru testarea memoriei:

- „Cât de clar îți amintești această parte?”
- „Există ceva despre care nu ești complet sigur?”
- „Pe ce îți bazezi această informație?”

Identificarea altor martori:

- „Cine altcineva era prezent?”
- „Știi dacă cineva a filmat sau a făcut fotografii?”
- „Cine a fost primul care a venit după incident?”

Despre reacțiile altor martori:

- „Cum au reacționat ceilalți care au văzut?”
- „A încercat cineva să oprească ceea ce se întâmpla?”
- „A intervenit vreun adult?”
- „Era cineva care părea că se teme?”

Despre mediul digital:

- „Ai văzut ceva postat pe rețelele sociale despre incident?”
- „Știi dacă cineva a înregistrat sau fotografiat?”
- „Sunt conversații online care ar putea fi relevante?”

Când martorul este emoționat:

- „Vrei să facem o pauză?”
- „Cum te simți în acest moment?”
- „Ai nevoie de ceva să te ajute să te simți mai bine?”

Pentru validarea sentimentelor:

- „Înțeleg că a fost o experiență dificilă pentru tine.”
- „Este normal să te simți așa după ce ai văzut asta.”
- „Ești foarte curajos/curajoasă că vorbești cu mine.”

Pentru identificarea motivațiilor:

- „Te simți presat de cineva să spui ceva anume?”
- „Ai vreo problemă personală cu vreuna dintre persoanele implicate?”

- „Câștigi sau pierzi ceva spunând adevărul?”

Pentru încheiere pozitivă:

- „Îți mulțumesc că ai fost sincer cu mine.”
- „Informațiile pe care mi le-ai dat sunt foarte utile.”
- „Ai fost foarte curajos să vorbești despre asta.”
- „Dacă te simți nesigur sau speriat, să mă contactezi.”

Întrebări pentru martori cu dizabilități:

- „Ai nevoie de ajutor să înțelegi întrebările?”
- „Vrei să îmi spui tu cum preferi să comunici?”
- „Ai nevoie de o pauză mai lungă să răspunzi?”

Pentru situații de cyberbullying:

- „Ai capturi de ecran sau imagini ale incidentului?”
- „Poți să îmi arăți ce ai văzut online?”
- „Când ai văzut prima dată postarea?”
- „Cine altcineva a comentat sau a reacționat?”
- „Ai salvat vreo dovadă digitală?”

EVITAȚI întrebările care induc răspunsul, care riscă să retraumatizeze victima și întrebările multiple.

La finalul interviului, sumarizați cele discutate cu copilul, verificați dacă ați înțeles corect cele transmise și mulțumiți-le pentru cooperare. Copilul trebuie să plece cu o stare mentală bună după interviu.

Evaluarea riscului și a impactului psihologic

Pentru a interveni eficient, trebuie să evaluați corect gravitatea situației și impactul asupra copiilor implicați.

2. Intervenția în situațiile de bullying

Măsurile de intervenție țin cont de gravitatea faptei. Pentru a determina gravitatea faptei, puteți lua în considerare următoarele repere:

Medierea și educația sunt principalele măsuri **când bullyingul este considerat ușor**, ca de exemplu când copilul:

- este poreclit ocazional;
- este exclus pentru timp scurt din grupuri de joacă;
- este ținta unor glume minore dar rănitore.

Pentru **bullyingul de nivel moderat** se pot lua în considerare măsuri de consiliere individuală, monitorizare și educație. Se poate considera din această categorie:

- agresiunea verbală;
- izolarea socială susținută;
- amenințările fără violență fizică.

La un **nivel sever al bullyingului** se poate lua în considerare intervenția de criză și aplicarea măsurilor de protecție. Nivelul sever poate fi considerat atunci când se produce:

- violență fizică repetată;
- amenințare cu violență extremă;
- umilire publică și sistematică;
- cyberbullying cu distribuire de materiale compromițătoare.

2.1. Evaluarea nevoii de intervenție în criză

Intervenția rapidă în criză presupune pe lângă identificarea gradului de urgență și a măsurilor de restabilizare a victimei și următoarele măsuri:

- necesitatea implicării serviciilor medicale sau de sănătate mintală;
- evaluarea riscului de revictimizare și de autoagresiune ca răspuns la trauma;
- evaluarea riscului ca agresorul să reia agresiunea;
- planificarea măsurilor de protecție.

2.2. Indicatori de alertă pentru escaladare

Recunoașterea timpurie a semnalelor care indică o posibilă escaladare a comportamentului agresiv este esențială pentru prevenirea unor consecințe grave. Găsiți, mai jos, astfel de semnale:

- **Schimbarea tipului de bullying:** când agresorul își schimbă modul de operare, nu e întâmplător. Dacă trece de la bullyingul verbal la cel fizic sau nivelul de agitație este mai ridicat decât de obicei, puteți să luați în considerare aceste aspecte ca semnale de alarmă.

- **Schimbarea criteriului de alegere a victimei:** atrag atenția anumite schimbări legate de în modul în care își alege „portofoliul” de

victime (de exemplu, începe să aleagă copii din ce în ce mai vulnerabili, precum copiii mici sau cei care nu sunt capabili să se apere).

- **Modificări în răspunsul la avertismente:** apar atunci când agresorii nu mai răspund la avertismentele figurilor de autoritate, nu mai țin cont de consecințe, în condițiile în care anterior făceau asta.

- **Lipsa remușcării față de victimă:** mai ales când agresorul vorbește despre victimă ca și cum ar fi un obiect.

- **Scenarii de răzbunare sau control:** devine preocupant atunci când agresorul are fantezii de „pedepsire” a victimei, dacă încearcă în mod obsesiv să-și arate superioritatea sau amenință cu răzbunarea.

- **Semnale subtile în comportament:** agresorii care se apropie de escaladare pot deveni mai teritorial, mai agresivi în menținerea contactului vizual cu potențialele victime sau mai provocatori în interacțiunile cu figurile de autoritate.

Escaladarea violenței poate fi favorizată de:

- istoricul personal de violență de orice fel (este foarte probabil că cine a comis acte de violență, o să mai comită);

- modificări în mediul social și de susținere al agresorului: când agresorul trece prin dificultăți, precum pierderea prietenilor sau a statutului social, probleme familiale, presiuni academice crescute;

- consum de substanțe (alcool, droguri) – cresc impulsivitatea;

- situații stresante: probleme în familie (violență domestică, neglijare parentală), umilire, confruntarea cu autoritățile etc.;

- agresorul are probleme de sănătate mintală.

Există și o serie de semne pozitive din partea agresorului care pot indica faptul că acesta se va abține de la comportamente violente:

- expresii de regret;

- întrebări despre starea victimei;

- dorința de a repara situația;

- înțelegerea impactului asupra victimei.

Tipuri de întrebări adresate victimei pentru evaluarea riscului de revictimizare:

- „Te îngrijorează că s-ar putea întâmpla din nou?”

- „Îți este teamă să mergi acasă/la școală?”

Măsuri de protecție pentru prevenirea revictimizării

- Identificarea rețelei de suport disponibile (părinți, bunici, profesori, prieteni apropiați).

- Asigurarea protecției victimei pe termen scurt (supravegherea crescută în zonele de risc și stabilirea unor protocoale pentru situațiile de urgență).

- Monitorizarea comportamentelor agresorului.

- Evaluarea factorilor care au generat comportamentul.

- Integrarea agresorului într-un program de consiliere și educație (în principal orientat spre dezvoltarea capacităților de reglare emoțională, înțelegerea impactului acțiunilor de violență, formarea unei identități pozitive).

- Sprijinirea victimei pe termen lung prin consiliere psihologică sau, dacă este cazul, psihoterapie pentru procesarea evenimentului traumatic, dezvoltarea capacităților de relaționare și rezolvare de probleme.

2.3. Când se apelează la servicii de sănătate mintală

Mai jos aveți o serie de indicatori pentru care este indicată apelarea la serviciile de sănătate mintală:

Terapia individuală este recomandată când copilul prezintă:

- Severitatea simptomelor ca urmare a fenomenului de bullying (anxietate, depresie, simptome de stres posttraumatic etc.).

- Prezența simptomelor psihotice (halucinații, comportament dezorganizat).

- Prezența episoadelor maniacale și atacurilor de panică severe care afectează funcționarea zilnică.

- Incapacitatea de a îndeplini responsabilitățile de bază (muncă, școală, îngrijire personală)

- Deteriorarea semnificativă a relațiilor interpersonale.

- Comportamente care pun în pericol siguranța personală sau a altora ori amenințări cu violența.

- Deficiențe în gestionarea emoțiilor.

- Ideea suicidară (idei de sinucidere).

- Comportamente de automutilare.

- Abuz de substanțe.

Terapia familială devine necesară când familia contribuie la perpetuarea bullyingului, când există conflicte majore între părinți în privința gestionării situației, sau când sprijinul familiei este insuficient pentru recuperarea victimei.

Se consideră urgență psihiatrică:

- intenția de autoagresiune sau agresiune față de alții;
- episoadele de agitație severă;
- comportamentele bizare sau pierderea contactului cu realitatea;
- tentativa de suicide.

3. Colaborarea poliției cu alte instituții responsabile și cu familia

Abordarea eficientă a cazurilor de bullying necesită o colaborare strânsă între poliție, școală și familie. Doar printr-un efort comun se pot identifica rapid problemele, se pot înțelege cauzele profunde ale comportamentelor agresive și se pot aplica măsuri corective adecvate.

Colaborarea cu școala presupune cooperarea, în principal, cu:

- **Directorul școlii** – pentru măsuri administrative și de siguranță, inclusiv asigurarea unui mediu protective.
- **Psiholog/consilier școlar** – pentru evaluare, informații și suport emoțional, atât pentru victimă, cât și pentru agresor.
- **Profesori** – pentru monitorizarea situației și observarea comportamentelor în diferite contexte educaționale.

Colaborarea cu familia presupune în principal:

- Anunțarea părinților despre cazul de bullying în care a fost implicat copilul lor, explicând situația și implicațiile legale ale cazului.
- Orientare către servicii de sprijin specializate.
- Informații și resurse pentru sprijinirea copilului acasă.

Strategii de comunicare cu părinții:

Având în vedere diversitatea reacțiilor familiale, strategiile de comunicare trebuie adaptate specificului fiecărei situații. Pot fi luate în considerare unele principii generale, pe care le regăsiți mai jos:

Comunicarea cu părinții victimelor:

- Validați îngrijorările și frustrările lor.

- Explicați de ce nu trebuie să se răzbune pe agresor.
- Oferiți informații despre modalități concrete de sprijinire a copilului.

- Preveniți supraprotecția care poate înrăutăți situația și poate afecta dezvoltarea autonomiei copilului.

Comunicarea cu părinții agresorilor:

- Separați comportamentul copilului de calitățile parentale.
- Explicați că acest comportament poate fi schimbat prin intervenție adecvată.

- Colaborați pentru a lua măsuri.

Colaborarea cu alte servicii:

Atunci când resursele școlii și familiei sunt insuficiente sau cazul depășește competențele acestora, devine necesară implicarea unor servicii externe specializate.

- **Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC)** – în cazuri de neglijare sau abuz în familie, când situația depășește competențele școlii.

- **Servicii de sănătate mintală** – pentru cazuri severe care necesită intervenție psihiatrică sau terapie specializată.

- **Poliția/Unitatea de Parchet competentă** – pentru infracțiuni care depășesc cadrul disciplinar școlar.

4. Concluzii

Pentru a combate eficient bullyingul, primul pas este conștientizarea efectelor sale devastatoare, care pot merge până la vătămare și suicid în cazul victimelor și până la risc de criminalitate în viața adultă pentru agresori.

Forțele de ordine joacă un rol esențial în gestionarea bullyingului și a impactului său psihologic în comunitate. Implicarea eficientă a poliției poate contribui la crearea unui mediu sigur pentru victime, la prevenirea incidentelor viitoare și la consolidarea încrederii între polițiști și cetățeni.

Comunicarea între copii, părinți, polițiști, cadre didactice, psihologi pentru a forma o rețea de sprijin și prevenție eficientă asigură un climat școlar și social în care toți copiii să învețe și să crească în siguranță, fără teama de hărțuire sau violență.

Capitolul III. Cadrul normativ privind fenomenul de bullying în mediul școlar din România

În ultimii ani, România a adoptat un cadru legislativ detaliat, creând o bază legală clară, cu scopul de a preveni, identifica și sancționa bullyingul în școli. Aceste reglementări stabilesc responsabilități clare pentru instituțiile de învățământ, definesc procedurile de intervenție și prevăd măsuri de protecție pentru victimele hărțuirii școlare.

Principalele acte normative care reglementează prevenirea și combaterea fenomenului de bullying în unitățile de învățământ

1. Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, cu modificările și completările ulterioare

Reglementează organizarea și funcționarea sistemului de învățământ preuniversitar, conținând și o serie de prevederi cu privire la bullying, în esență: definirea clară a fenomenelor de violență în mediul școlar, obligativitatea planurilor naționale și locale pentru combaterea violenței și bullyingului școlar, mecanisme anonime de raportare, responsabilizare precisă a personalului, intervenție multidisciplinară, sprijin pentru victime și sancțiuni adecvate pentru agresori.

Principale prevederi legate de siguranța în mediul școlar (inclusiv bullying):

Definiție: Bullyingul este definit ca *„Acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau unui grup de persoane și vizează aspecte de discriminare și excludere socială,*

care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale, și care se desfășoară în instituțiile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale.”

Interzicerea discriminării și violenței în unitățile de învățământ:

- În unitățile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale, precum și în cadrul activităților desfășurate în mediul online, **sunt interzise discriminările**, conform Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 (cu excepția măsurilor afirmative).

- Sunt interzise manifestările și propaganda de natură politică și prozelitismul religios.

Asigurarea siguranței în unitățile de învățământ:

- **Siguranța în unitățile de învățământ este realizată sub coordonarea prefectului** și este responsabilitatea autorităților administrației publice locale, a Direcțiilor Județene de Învățământ Preuniversitar (DJIP)/Direcției Municipiului București de Învățământ Preuniversitar (DMBIP), a poliției, jandarmeriei, centrelor de prevenire, evaluare și consiliere antidrog și a unităților de învățământ preuniversitar.

- În fiecare unitate de învățământ preuniversitar, **consiliul de administrație**, după consultarea consiliului profesoral, a consiliului școlar al elevilor, a consiliului reprezentativ al părinților și asociației de părinți, **aprobă un regulament de ordine interioară**, care precizează condițiile de acces în școală al profesorilor, elevilor și vizitatorilor. Regulamentul este publicat pe site-ul unității și comunicat autorităților competente.

- **Autoritățile analizează semestrial modul în care este asigurată protecția unităților de învățământ** și derulează programe sau proiecte de prevenire a violenței în mediul școlar. Structurile de siguranța școlară de la nivelul județelor întocmesc rapoarte semestriale privind siguranța în unitățile de învățământ.

Prevenire și combatere:

• **Obligativitatea realizării unui Plan Național de Combatere a Violenței Școlare (PNCVS).** Acest plan vizează prevenirea și reducerea activităților și comportamentelor care încalcă sau favorizează încălcarea normelor de moralitate/conduită, inclusiv bullyingul.

• Prin Hotărârea Guvernului nr. 1065 din data de 28.08.2024, a fost aprobat Planul național de combatere a violenței școlare (PNCVS) care are o valabilitate de 3 ani.

• PNCVS include informații referitoare la violența verbală, fizică, psihologică – bullying, sexuală, socială, culturală, cibernetică și alte comportamente care pot pune în pericol sănătatea sau integritatea beneficiarilor primari și a personalului din învățământ.

• În conformitate cu PNCVS, **unitățile de învățământ adoptă planuri de prevenire și reducere a violenței în școli**, pe baza evaluării climatului școlar și în colaborare cu reprezentanții elevilor, părinților și instituțiilor locale abilitate.

• Regulamentul de ordine interioară al unității de învățământ trebuie să prevadă proceduri de sesizare a suspiciunilor și faptelor de violență, inclusiv metode de sesizare confidențială.

• Elevii și părinții pot raporta suspiciunile și cazurile de violență oricărui membru al personalului școlii.

• Personalul școlii, **elevii sau părinții care au suspiciuni privind violența în unitățile de învățământ sunt obligați să acționeze** conform Procedurii de management a cazurilor de violență aprobată prin Ordin al ministrului educației nr. 6235/2023.

• **Conducerea școlii are obligația să sesizeze cazurile de violență la numărul național 119** și să colaboreze cu direcțiile de asistență socială pentru managementul cazurilor în interesul superior al copilului.

• Dacă există suspiciunea unei infracțiuni, conducerea trebuie să sesizeze poliția și să colaboreze cu organele de anchetă.

• Unitățile de învățământ sunt obligate să stabilească și să pună în aplicare **măsuri de sprijin pentru victime și sancțiuni pentru autori**, adaptate gravității și nevoilor educaționale, sociale, psihologice etc.

- **Personalul care a fost victimă a violenței** beneficiază de consiliere pentru prevenirea stresului posttraumatic, concediu medical, servicii psihologice și psihoterapeutice, precum și alte forme de asistență.

- **Elevii care au fost victime în cazuri de bullying** beneficiază de servicii de intervenție psihologică și psihoterapeutică, pe baza recomandării consilierului școlar.

Sistemul de supraveghere audio-video în unitățile de învățământ:

- Unitățile de învățământ **pot instala sisteme de supraveghere audio-video** pentru asigurarea pazei și protecției persoanelor, bunurilor și valorilor.

- Acordul părinților/reprezentanților legali este necesar pentru supravegherea audio-video în sălile de clasă; camerele nu vor fi instalate dacă majoritatea părinților sunt împotriva.

- Camerele pot fi instalate în exteriorul clădirilor, pe holuri, în săli de mese și festivități fără acordul părinților.

- Înregistrările audio-video sunt păstrate în condiții de siguranță și confidențialitate, accesul la ele fiind permis doar părinților, elevilor majori, directorilor, consilierilor și personalului medical, conform unor reguli stricte. Este interzisă publicarea sau comercializarea înregistrărilor audio-video.

Servicii oferite de CJRAE/CMBRAE pentru prevenirea comportamentelor de risc și intervenții în situații de violență școlară:

- **Organizarea cadrului** de mediere școlară, prevenirea comportamentelor de risc și intervenția în situații de violență școlară.

- **Servicii de intervenție** în situații de violență școlară, mediere a conflictelor școlare și consiliere a elevilor implicați.

Sancțiunile ce pot fi aplicate elevilor pentru acte de bullying sau fapte de violență includ:

- „observație individuală;
- muștrare scrisă;

- retragerea temporară sau pe durata întregului an școlar a burselor de care beneficiază elevul;
- mutarea disciplinară la o clasă paralelă din aceeași unitate de învățământ;
- suspendarea elevului pe o durată limitată de timp (maximum 5 zile lucrătoare, iar un elev nu poate fi suspendat pe durata unui an școlar pentru mai mult de 15 zile lucrătoare);
- preavizul de exmatriculare;
- exmatricularea cu drept de reinscriere, în anul școlar următor, în aceeași unitate de învățământ;
- exmatricularea cu drept de reinscriere, în anul școlar următor, în altă unitate de învățământ;
- exmatricularea fără drept de reinscriere pentru elevii din învățământul postliceal.”

De asemenea, violența fizică, sub orice formă, se sancționează conform dispozițiilor legale în vigoare, iar sancțiunile pot fi însoțite și de scăderea notei la purtare. Elevii sancționați beneficiază de consiliere, intervenție psihologică și psihoterapie, precum și de activități remediale.

Sancțiunile disciplinare care se pot aplica personalului didactic, în funcție de gravitatea abaterii:

- „avertisment scris;
- reducerea salariului de bază, cumulat, când este cazul, cu indemnizația de conducere, de îndrumare și control, cu până la 15%, pe o perioadă de 1-6 luni;
- suspendarea, pe o perioadă de până la 3 ani, a dreptului de înscriere la un concurs pentru obținerea gradației de merit, pentru ocuparea unei funcții de conducere, de îndrumare și de control ori a unei funcții didactice superioare;
- suspendarea, pe o perioadă de până la 3 ani, a dreptului de a face parte din comisiile de organizare și desfășurare a examenelor naționale;
- desfacerea disciplinară a contractului individual de muncă.”

2. Procedura privind managementul cazurilor de violență (Ordinul de ministru nr. 6235/2023 pentru aprobarea Procedurii privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor și personalului unității de învățământ, precum și al altor situații corelate în mediul școlar și al suspiciunii de violență asupra copiilor în afara mediului școlar, emitent Ministerul Educației)

Definiția bullyingului

Bullyingul este o formă de violență psihologică și reprezintă acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, cu caracter repetitiv, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane și vizează aspecte de discriminare și excludere socială, care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale și care se desfășoară în instituțiile de învățământ preuniversitar și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale. Sunt excluse termenului de violență psihologică-bullying: relațiile violente dintre adulți și copii și relațiile violente între adulți, în cadrul unității de învățământ.

Obiect:

- Reglementează **modul de gestionare a oricărei forme de violență** (inclusiv bullying) la nivelul fiecărei unități școlare, responsabilitățile personalului și colaborarea cu autoritățile în cazurile grave.
- Stabilește **obligăția existenței unui mecanism de sesizare anonimă** a suspiciunilor și a faptelor de violență.

Sunt vizate:

- Violența între copii în mediul școlar (forme ușoare și grave).
- Violența săvârșită de personalul școlii asupra elevilor.
- Violența săvârșită de elevi asupra personalului școlii.
- Suspiciuni privind portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase sau suspiciunea săvârșirii de către elevi a unei infracțiuni în mediul școlar.

- Suspiciuni de consum de substanțe psihoactive.
- Suspiciuni de violență asupra copiilor în afara mediului școlar.

Violența este considerată săvârșită în mediul școlar, dacă are loc în perimetrul unității de învățământ sau în activități organizate de aceasta, inclusiv online.

Definiții și termeni importanți:

- **Violența asupra copiilor:** Include forme diverse de abuz fizic, verbal, emoțional, sexual, neglijare, exploatare, trafic, violență online, hărțuire sexuală etc.

- **Sesizarea cazurilor de violență:** Procesul prin care faptele sunt aduse la cunoștința autorităților pentru a se lua măsuri adecvate.

- **Managementul de caz:** Coordonarea intervențiilor multidisciplinare și interinstituționale pentru protecția și reabilitarea victimelor.

- **Echipa multidisciplinară și interinstituțională:** Include profesioniști din diverse domenii (asistent social, psiholog, medic, polițist, jurist) și un membru al personalului școlii (director, diriginte, consilier școlar etc.).

- **Bullying:** Formă de violență psihologică repetitivă și intenționată, cu dezechilibru de putere, care afectează demnitatea și creează un climat ostil.

- **Cyberbullying:** Bullying manifestat în mediul online.

Principalele reglementări:

- În fiecare unitate școlară **trebuie implementat un mecanism de sesizare anonimă** a violenței/bullyingului.

- Personalul școlii are **obligația de a informa toate părțile implicate** (elevi, părinți) despre procedura de sesizare.

- Personalul trebuie să asculte victimele cu răbdare, să le protejeze de discriminare sau răzbunare și să folosească un limbaj adecvat, fără a învinovăți.

- **Intervievarea repetată a victimelor este interzisă** pentru a preveni revictimizarea.

- **Măsurile de sprijin și sancțiunile** se stabilesc în funcție de gravitatea cazului și nevoile de dezvoltare ale persoanelor implicate.

- **Comisia pentru Prevenirea și Eliminarea Violenței (CPEV)** are rolul de a coordona planul de prevenire și reducere a violenței la nivelul unității școlare. Directorul școlii aprobă și monitorizează aplicarea acestui plan.

- **Raportările privind cazurile și măsurile luate** sunt transmise periodic către inspectoratele școlare și alte structuri abilitate.

- Nerespectarea procedurii constituie abatere disciplinară.

Managementul cazurilor ușoare de violență între elevi:

- Cazurile ușoare se caracterizează prin **frecvență scăzută** (maxim 3 ori pe lună) și consecințe minore asupra victimei.

- Exemple: abuz fizic ușor (îmbrânciri, scuipat), abuz emoțional (tachinare, insulte).

- **Personalul școlii intervine imediat** pentru a aplană conflictul, informează verbal directorul și părinții, și solicită sprijinul consilierului și mediatorului școlar. Dacă nu există consilier școlar sau mediator, se solicită sprijin de la CJRAE/CMRAE.

- Se stabilesc **măsuri de sprijin pentru victime și sancțiuni pentru autori**, monitorizate periodic.

- Dacă măsurile sunt eficiente, cazurile se închid; altfel, se reevaluează cazul și se iau măsuri suplimentare.

Managementul cazurilor grave de violență între elevi:

- Include **forme grave de abuz fizic** (lovituri severe, vătămări), **psihologic** (instigare, șantaj), **sexual** (agresiuni, exploatare).

- **În caz de amenințare reală, se apelează imediat numărul unic de urgență 112.**

- Se izolează și protejează victimele, se informează părinții și autoritățile competente (poliția, DGASPC).

- **Consilierii școlari și personalul școlii participă la echipa multidisciplinară** care evaluează situația și propune măsuri de sprijin și sancțiuni.

- Se întocmește un **Plan de reabilitare și reintegrare socială**, aplicat și monitorizat de toate părțile.

- Dacă situația nu se ameliorează, se reia procesul disciplinar și/sau se sesizează instituțiile abilitate.

- Cazurile se închid după monitorizarea post-servicii de cel puțin 6 luni sau de la hotărârea instanței.

Managementul cazurilor de violență a personalului școlii asupra elevilor:

- **Orice formă de violență a personalului asupra elevilor se consideră gravă.**

- Sunt incluse abuzuri fizice, psihologice, neglijare, hărțuire sexuală și alte forme de abuz.

- În caz de violență, se intervine imediat, se protejează victimele, se anunță părinții și autoritățile. Directorul anunță poliția, DGASPC și ISJ/ISMB.

- Se inițiază **anchetă disciplinară**, iar cadrul didactic este suspendat temporar.

- DGASPC coordonează activitățile privind sprijinul și reabilitarea victimelor.

- **Monitorizarea și reevaluarea se fac periodic**, iar în caz de recidivă se reia cercetarea disciplinară.

Managementul cazurilor de violență a elevilor asupra personalului școlii:

- Sunt vizate **abuzuri fizice, psihologice, sexuale asupra personalului didactic și nedidactic.**

- În caz de amenințare gravă, se apelează numărul unic de urgență 112.

- Se protejează victimele, se anunță autoritățile și părinții elevilor agresori.

- Personalul școlii agresat beneficiază de servicii de **evaluare psihologică, consiliere și, dacă este cazul, concediu medical.**

- Se stabilesc **măsuri de sprijin și sancțiuni pentru autori**, monitorizate periodic.

- Consilierii și profesorii implicați în cazul în care sunt victime nu participă la managementul cazului, atribuțiile lor fiind delegate.

Intervenția în cazul suspiciunii de violență în afara mediului școlar:

- Suspiciunile pot viza **violența domestică, neglijarea, traficul de persoane și alte forme de abuz.**

- Personalul școlii observă semnele violenței (de exemplu, tulburări de comportament, semne fizice, modificări emoționale).

- Se discută discret suspiciunile și **se sesizează autoritățile competente** (DGASPC, poliția).

- În situații de urgență se apelează numărul unic de urgență 112.

- **Se colaborează cu specialiștii în protecția copilului** pentru evaluare și intervenție.

Intervenția în cazul suspiciunii de consum de substanțe psihoactive:

- Personalul școlii poate suspecta consumul pe baza unor semne comportamentale.

- În caz de urgență, se apelează numărul unic de urgență 112.

- Se stabilesc **măsuri de sprijin și planuri de asistență** individualizate.

- Se organizează **sesiuni de informare și prevenire** pentru elevi și cadre didactice.

Intervenția în cazul suspiciunii de port sau folosire fără drept de obiecte periculoase și alte infracțiuni:

- Se include și furtul, jocurile de noroc sau distrugerea de bunuri.

- Se **informează imediat directorul unității de învățământ și părinții elevului implicat.**

- Se **sesizează poliția.**

- Se **colaborează cu structurile de siguranță școlară** pentru evaluare și prevenire.

- Se stabilesc **sancțiuni și măsuri de sprijin**, monitorizate periodic.

Atribuții:

- **Directorul unității de învățământ:** coordonează acțiunile, informează autoritățile și părinții, desemnează personal pentru echipa multidisciplinară, monitorizează aplicarea măsurilor.

- **Comisia pentru prevenirea și eliminarea violenței (CPEV):** coordonează planurile de prevenire, analizează cauze, consemnează cazurile.

- **Personalul școlii (educatori, profesori, consilieri școlari, mediatori școlari):** intervine direct în gestionarea cazurilor, sprijină victimele, colaborează cu echipele multidisciplinare.

- **Echipele multidisciplinare și interinstituționale:** asigură evaluarea, intervenția, reabilitarea și monitorizarea cazurilor, implicând autorități și servicii specializate.

Anexele actului normativ oferă: **fișa de management al cazului, fișa de identificare a bullyingului, lista semnelor de violență.**

3. PROCEDURA din 28 mai 2025 privind mecanismul de semnalare anonimă a faptelor de violență și a suspiciunilor privind consumul de droguri și alte abateri de la normele de bună conduită în unitățile de învățământ preuniversitar, emitent Ministerul Educației și Cercetării, Parte integrantă din Ordinul nr. 4200/2005, publicat în Monitorul Oficial nr. 516 din 3 iunie 2025

Obiect:

- Stabilește cadrul general pentru sesizarea anonimă a faptelor de **violență, consum de droguri sau alte abateri de la normele de conduită** în unitățile de învățământ preuniversitar.

- Scopul este **prevenirea și combaterea violenței**, asigurarea unui climat sigur și protejat pentru elevi și personalul unității de învățământ.

Prevederile procedurii vizează în principal următoarele:

Sesizarea anonimă a faptelor de violență se poate face prin:

a) Cutia fizică de sesizări:

- Amplasată în loc vizibil și accesibil în școală.
- Formulare tipizate puse la dispoziție.

b) Formular electronic:

- Disponibil pe site-ul școlii.
- Permite completarea și trimiterea anonimă a sesizărilor.

c) Adresă de e-mail dedicată:

o Asigură confidențialitatea prin înregistrarea adresei de e-mail.

o Poate fi folosită anonim la cerere.

• Persoana poate solicita **anonimizarea identității**.

• Se garantează **confidențialitatea informațiilor personale**.

Se pot semnala fapte precum:

• Violență între elevi (inclusiv antepreșcolari/preșcolari).

• Violență comisă de **personalul școlii asupra elevilor**.

• Violență a **elevilor asupra personalului școlii**.

• **Suspiciuni de consum de droguri** sau alte substanțe psihoactive.

• Suspiciuni legate de deținerea de **obiecte periculoase**, furt, tâlhărie.

• **Violență asupra copilului în afara mediului școlar**.

Procedura de analiză a sesizărilor:

• **CPCV (Comisia pentru Prevenirea și Combaterea Violenței)** analizează toate sesizările.

• Se urmează **procedura oficială aprobată prin Ordinul ministrului educației nr. 6235/2023**.

• Se respectă:

o **Confidențialitatea**.

o **Protecția datelor personale**.

• **CPCV:**

o Întocmește **rapoarte periodice**.

o **Monitorizează implementarea** măsurilor adoptate.

• Dacă sesizarea depășește competențele CPCV:

o Sunt sesizate **instituții abilitate** (poliție, DGASPC etc.).

Protecția identității:

• **Identitatea persoanei care formulează sesizarea**, dacă este cunoscută, este **anonimizată**.

• Doar **directorul** și persoanele desemnate pot avea acces la informații de identificare.

• **Orice tentativă de identificare/intimidare a persoanei care sesizează constituie abatere disciplinară sancționabilă**.

- **Represaliile** împotriva celor care semnalează fapte sunt strict interzise și pedepsite.

Mecanismul de sesizare trebuie:

- **Inclus în regulamentul intern** al școlii.
- **Publicat pe site-ul școlii.**
- Accesul la metodele de sesizare trebuie asigurat tuturor:
  - Elevi, părinți, personal din unitățile de învățământ.
- Procedura este **diseminată periodic** și elevii sunt **încurajați să o folosească.**
- Poate fi **revizuită periodic** pentru a rămâne eficientă și conformă cu legislația.

- **Regulamentele interne ale școlii** trebuie adaptate la această procedură.

Anexa conține un **formular de sesizare anonimă** pentru a colecta date precum:

1. **Tipul faptei** (violență fizică, verbală, bullying, comportament neadecvat, consum de droguri etc.).
  2. **Descriere detaliată** a incidentului.
  3. **Locul, data și ora** aproximativă.
  4. **Recurența** comportamentului (dacă au mai avut loc incidente similare).
  5. Alte **observații sau sugestii.**
- **Numele nu este obligatoriu.**
  - Informațiile sunt tratate **confidențial și cu seriozitate.**

4. Statutul Elevului din 1 august 2024

Include: un cadru de protecție împotriva bullyingului în școli, prevăzând măsuri de sancționare pentru agresori și sprijin pentru elevii afectați, promovând astfel un mediu educațional sigur și nediscriminatoriu.

Principalele prevederi:

- Elevii au **dreptul de a beneficia de tratament nediscriminatoriu** din partea conducerii unității de învățământ, a personalului didactic, nedidactic și a altor elevi, unitatea de

învățământ având obligația **să se asigure că niciun elev nu este supus discriminării sau hărțuirii** pe criterii precum rasă, etnie, limbă, religie, sex, convingeri, dizabilități, naționalitate, cetățenie, orientare sexuală, stare civilă, situație familială, situație socio-economică, probleme medicale, capacitate intelectuală sau alte criterii cu potențial discriminatoriu.

- Este **interzisă sancționarea elevilor prin mustrarea în fața colectivului clasei sau a școlii**. Această prevedere descurajează stigmatizarea sau umilirea publică.

- Violența fizică, verbală sau sub orice altă formă, precum și agresiunea sunt **sancționate conform dispozițiilor legale în vigoare**.

- Elevii care manifestă comportamente jignitoare, indecente, de intimidare, de discriminare și violență în limbaj și comportament față de colegi sau personalul unității de învățământ sunt supuși sancțiunilor.

- Elevilor le este **interzis să provoace, să instige și să participe la acte de violență** în unitatea de învățământ și în afara acesteia.

- Există o **Comisie pentru prevenirea și combaterea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității**, care analizează abaterile grave legate de violență și discriminare și propune sancțiunile corespunzătoare.

- **Procedura de aplicare a sancțiunilor** include interviuarea pentru cazurile de violență, realizată în acord cu norme specifice privind managementul cazurilor de violență asupra elevilor și personalului școlar.

- Elevii sancționați cu suspendare sau exmatriculare pentru fapte de violență **beneficiază de consiliere școlară, intervenție psihologică și psihoterapie, precum și de activități remediale**.

- Se **interzice difuzarea în unitatea de învățământ de materiale care cultivă violența, intoleranța sau care lezează imaginea publică a unei persoane**.

- Elevii au **dreptul de a se asocia și de a participa la grupuri și organizații care promovează interesele elevilor**, ceea ce poate include și activități de combatere a bullyingului.

• **Reprezentanții elevilor au obligația de a reprezenta interesele tuturor elevilor**, indiferent de criterii discriminatorii, și de a răspunde oricărui elev care semnalează o problemă legată de atribuțiile lor, ceea ce poate încuraja raportarea și combaterea bullyingului.

5. Ordinul nr. 3781/2025, emis de Ministerul Educației și Cercetării și publicat în Monitorul Oficial nr. 385 din 30 aprilie 2025, aprobă Procedura privind monitorizarea audio-video în cadrul unităților de învățământ preuniversitar.

Procedura are ca scop stabilirea unui set unitar de reguli privind:

- Implementarea și utilizarea sistemelor de supraveghere audio-video pentru asigurarea pazei și protecției persoanelor, bunurilor și valorilor în spațiul școlar.

- Prevenirea actelor de violență fizică și/sau psihică în unitățile de învățământ preuniversitar.

- Responsabilitățile legate de administrarea și accesul la înregistrările audio-video.

Condiții legale și de legitimitate

Instalarea sistemelor de supraveghere audio-video trebuie să respecte:

- Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023.

- GDPR și Legea nr. 190/2018 pentru protecția datelor personale.

- Normele metodologice privind paza obiectivelor și protecția persoanelor.

- Ghidul Comitetului European pentru Protecția Datelor privind prelucrarea datelor prin mijloace video.

Sistemele pot fi instalate în sălile de clasă, exteriorul clădirilor, holuri, săli de festivități, cămine/internate și săli de sport (excluzând vestiarele și grupurile sanitare). Decizia de instalare trebuie să evidențieze necesitatea strictă a supravegherii, de regulă funcționând și pe timpul nopții sau în afara orelor de program pentru prevenirea săvârșirii de fapte contrare legii.

Scopul și modul de utilizare

Sistemele de supraveghere sunt destinate exclusiv:

- cercetării cazurilor de violență fizică sau psihică în spațiul școlar;

- protejării bunurilor și valorilor unității de învățământ.

Unitățile trebuie să informeze publicul prin note pe site-ul oficial și afișarea unor pictograme standardizate de avertizare privind supravegherea audio-video. Locația exactă a camerelor nu este divulgată decât dacă există neclarități privind zonele monitorizate.

Tipul echipamentelor și accesul la date

Se utilizează doar camere cu circuit închis, care nu permit accesul extern la înregistrări. Accesul la înregistrări este strict reglementat, astfel:

- Nu se permite publicarea sau folosirea înregistrărilor pentru prejudicierea imaginii sau integrității persoanelor implicate.

- Înregistrările pot fi puse la dispoziția organelor de urmărire penală la cerere.

- Accesul se face pe bază de cerere scrisă aprobată de director, iar vizualizarea se limitează la persoanele vizate, reprezentanți legali, personal școlar autorizat, personal din cadrul inspectoratelor școlare, psihologi sau consilieri școlari.

- Sunt aplicate măsuri tehnice și procedurale stricte pentru controlul accesului fizic și logic la sistem și date: poziționarea monitoarelor, proceduri de autorizare, autentificare, monitorizare a activităților utilizatorilor.

Procedura de luare a deciziei privind instalarea sistemului

Decizia de instalare se ia cu acordul majorității simple a părinților/reprezentanților legali ai elevilor minori, elevilor majori și salariaților unității, prin proces-verbal. Acordul pentru un elev minor este exprimat de un singur părinte/reprezentant legal.

În situații excepționale, când există risc crescut de violență, sistemul poate fi instalat doar cu informarea părinților și a salariaților, fără necesitatea acordului expres.

Decizia consiliului de administrație privind instalarea sau prelungirea funcționării sistemului este valabilă pentru maximum un

an calendaristic, cu posibilitatea prelungirii, dacă condițiile care au justificat decizia inițială persistă.

Stocarea și protecția datelor

Înregistrările trebuie păstrate în condiții de siguranță și confidențialitate pentru 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii perioadei până la finalizarea cercetărilor, după care datele se șterg automat.

Unitatea de învățământ trebuie să asigure disponibilitatea, integritatea și confidențialitatea datelor, cu desemnarea persoanelor responsabile pentru gestionarea sistemului, amplasarea camerelor, procedurile de achiziție, întreținere și de gestionare a incidentelor.

Obligațiile unităților de învățământ

Unitățile trebuie:

- Să utilizeze înregistrările doar pentru scopurile stabilite (cercetarea violenței și protecția bunurilor).
- Să nu folosească înregistrările pentru evaluarea profesională a cadrelor didactice sau soluționarea contestațiilor elevilor.
- Să asigure funcționarea corespunzătoare a sistemelor.
- Să pună la dispoziția organelor de urmărire penală înregistrările la cerere.
- Să protejeze confidențialitatea și să nu comercializeze sau facă publice înregistrările.

Protejarea vieții private și securitatea informațiilor

Unitățile se angajează să respecte prevederile GDPR și ale legislației naționale privind protecția datelor, asigurând:

- respectarea modului de prelucrare și a perioadei de stocare;
- securitatea și confidențialitatea înregistrărilor;
- prevenirea diseminării datelor în spațiul public;
- informarea persoanelor vizate despre prelucrarea datelor;
- interzicerea comercializării și publicării înregistrărilor.

Finanțare și evaluare

Fondurile pentru achiziționarea sistemelor pot fi asigurate de unitățile administrativ-teritoriale sau Ministerul Educației și Cercetării.

Unitățile cu sisteme audio-video trebuie să realizeze evaluări ale impactului asupra protecției datelor conform ghidurilor Comitetului European pentru Protecția Datelor .

5. Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP)

Obiect:

- **Obligă introducerea în regulamentul intern al fiecărei școli a măsurilor și sancțiunilor pentru bullying.**
- **Prevede rolul comisiilor anti-bullying, politicile de prevenire și informarea regulată a elevilor și a părinților.**

Principalele prevederi:

Interzicerea violenței în unitățile de învățământ

- **În unitățile de învățământ sunt interzise orice forme de violență fizică, psihică, verbală etc. asupra copiilor/beneficiarilor primari și a personalului unității de învățământ.**
- **Sunt interzise activitățile care încalcă normele de conduită morală și conviețuire socială și care pun în pericol sănătatea, integritatea fizică sau psihică a beneficiarilor primari sau a personalului din unitatea de învățământ.**

Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței în mediul școlar:

- **La nivelul unităților de învățământ preuniversitar de stat se constituie *Comisia pentru prevenirea și combaterea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității*.** Comisia este formată din: un director adjunct sau coordonator, 4-6 cadre didactice, reprezentanți ai părinților, elevi, reprezentanți ai primarului și consiliului local (cu statut de invitați), profesor-consilier școlar și mediator școlar (după caz).
- **Directorul unității de învățământ emite decizia de constituire și componența nominală a comisiei.**
- **Comisia elaborează o procedură privind funcționarea sa în funcție de nevoile unității.**
- **Activitatea comisiei este de raportare și aplicare a prevederilor legale** privind prevenirea și combaterea violenței, faptelor de corupție și discriminării și promovarea interculturalității în mediul școlar.

Atribuțiile comisiei privind violența școlară:

- **Înregistrarea și raportarea** la Inspectoratul Școlar Județean sau al Municipiului București a cazurilor de violență din mediul școlar.

- **Analizarea factorilor școlari** care au condus la săvârșirea faptelor de violență și elaborarea, **revizuirea și aplicarea Planului de prevenire** și reducere a violenței în mediul școlar al unității.

- Realizarea unui **raport privind incidența și prevenirea violenței**, comunicat Comisiei pentru evaluarea și asigurarea calității (CEAC) pentru includerea în raportul general al stării și calității învățământului.

- **Colaborarea cu autoritățile și instituțiile cu atribuții legale**, inclusiv servicii publice de asistență socială, poliție și jandarmerie.

- **Propunerea unor măsuri specifice pentru creșterea siguranței preșcolarilor/beneficiarilor primari și personalului** și prevenirea delincvenței juvenile în incinta și zonele adiacente unității.

- Propunerea, aplicarea și monitorizarea unor măsuri pentru promovarea stării de bine, climatului școlar pozitiv și coeziunii școlare.

Obligații ale personalului didactic și ale conducerii privind violența:

- Personalul didactic are **obligația de a sesiza instituțiile publice de asistență socială/educațională specializată și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului** în legătură cu orice încălcări ale drepturilor beneficiarilor primari care afectează demnitatea sau integritatea fizică și psihică.

- Directorul unității de învățământ **supune spre aprobare consiliului de administrație procedura de sesizare a suspiciunilor și faptelor de violență** la nivelul unității, precum și metoda de sesizare confidențială a acestora, care trebuie afișate la loc vizibil la intrarea în unitatea de învățământ.

- Personalul didactic evaluează beneficiarii primari corect și transparent și nu condiționează această evaluare de obținerea vreunui avantaj.

- Conducerea unității de învățământ **are obligația de a asigura implementarea hotărârilor consiliului de administrație**, inclusiv cele legate de prevenirea și combaterea violenței.

Colaborarea cu autoritățile și comunitatea:

- Unitățile de învățământ **pot încheia protocoale** cu organizații nonguvernamentale, instituții medicale, poliție, jandarmerie etc., pentru atingerea obiectivelor educaționale, inclusiv prevenirea violenței.

- În cazul activităților derulate în afara perimetrului unității, protocolul trebuie să specifice responsabilitatea asigurării securității beneficiarilor primari.

- **Persoanele desemnate pentru a-i reprezenta pe părinți/reprezentanți legali se implică în buna derulare a activităților din cadrul parteneriatelor în unitatea de învățământ.**

Obligațiile părinților/reprezentanților legali:

- **Părinții/reprezentanții legali trebuie să colaboreze cu personalul unității** pentru desfășurarea în condiții optime a procesului educațional și să participe la ședințe de consiliere parentală.

- **Sunt obligați să asigure un comportament civilizat și să nu manifeste agresivitate verbală sau comportamentală față de colegi și personalul unității de învățământ.**

Măsuri legale și sancțiuni:

- Nerespectarea obligațiilor poate atrage răspundere disciplinară și aplicarea de sancțiuni, inclusiv scăderea notei la purtare, conform regulamentului unității și Statutului elevului.

- Contravențiile legate de nerespectarea contractului educațional și procedurilor pot fi sancționate cu amenzi.

Cadrul juridic conex:

Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările și completările ulterioare: prevede că orice copil are dreptul de a fi protejat împotriva abuzului, neglijării, exploatării, violenței și oricăror alte forme de violență, indiferent de mediul în care se află

Codul Civil și Codul Penal protejează drepturile nepatrimoniale – onoare, imagine, demnitatea umană – și pot fi aplicabile agresionilor verbale, insultei, hărțuirii.

Referințe bibliografice

1. Eddy, B. (2018). *5 Types of People Who Can Ruin Your Life: Identifying and Dealing with Narcissists, Sociopaths, and Other High-Conflict Personalities*. TarcherPerigee / Penguin Random House.
2. Ekman, P. (2004). *Emotions revealed: Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life*. Holt & Company. ISBN 080507516X
3. Fundația World Vision România. (2021). Raport: Bullying-ul în școală. <https://worldvision.ro/wp-content/uploads/2021/06/Raport-Bullying-in-scoala.pdf>
4. Hall, K. D., & Cook, M. H. (2012). *The power of validation*. New Harbinger Publications.
5. Harris, S., & Petrie, G. F. (2003). *Bullying: The bullies, the victims, the bystanders*. Scarecrow Press.
6. Haugen, D., Musser, S., & Chaney, M. (Eds.). (2014). *Bullying*. Greenhaven Press.
7. Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2014). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin press.
8. Humphrey, N., & Hebron, J. (2015). *Bullying of children and adolescents with autism spectrum conditions: A state of the field review*. *International Journal of Inclusive Education*, 19(8), 845-862. <https://doi.org/10.1080/13603116.2014.981602>
9. Karjala, L. M. (2017). *Healing Everyday Traumas: Free Yourself from the Scars of Bullying, Criticism, and Rejection*. Psychology Innovations Press.
10. Kohut, M. R. (2007). *The complete guide to understanding, controlling, and stopping bullies & bullying: A complete guide for teachers & parents*. Atlantic Publishing Company.
11. Lereya, S. T., Copeland, W. E., Costello, E. J., & Wolke, D. (2015). Adult mental health consequences of peer bullying and maltreatment in childhood: two cohorts in two countries. *The Lancet Psychiatry*, 2(6), 524-531.

12. Luginbuehl, M. (2019). *Settle for No More Bullying, Harassment or Abuse!*

13. McNamara, B. E. (2013). *Bullying and Students With Disabilities: Strategies and Techniques to Create a Safe Learning Environment for All*. Corwin.

14. Maguire, C. (2019). *Why Will No One Play with Me?* [Ebook edition]. Grand Central Publishing / Vermilion.
<https://www.penguin.co.uk>

15. Miller, C., & Lowen, C. (2012). *The Essential Guide to Bullying: Prevention and Intervention*. Penguin.

16. Ministerul Educației. (2023, 6 septembrie). Ordinul nr. 6235/2023 pentru aprobarea Procedurii privind managementul cazurilor de violență. Monitorul Oficial, Partea I, nr. 856 din 22 septembrie 2023. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/274669>

17. Ministerul Educației. (2024). Ordinul nr. 5707/2024 privind aprobarea Statutului Elevului. București: Monitorul Oficial. Disponibil la: https://www.edu.ro/sites/default/files/_fișiere/Legislatie/2024/OM_5707_2024_Statut_elev.pdf

18. Ministerul Educației și Cercetării. (2024, 6 august). Ordinul nr. 5 726/2024 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP). <https://edu.ro/ROFUIP>

19. Ministerul Educației. (2025). Ordinul nr. 4200/2025 pentru aprobarea Procedurii privind mecanismul de semnalare anonimă a faptelor de violență și a suspiciunilor privind consumul de droguri și alte abateri de la normele de conduită în unitățile de învățământ. Publicat în Monitorul Oficial. Disponibil la: <https://lege5.ro/gratuit/ge3dqnxgi2tg>

20. Ministerul Educației și Cercetării. (2025). Ordinul nr. 3781/2025 privind măsuri pentru siguranța în unitățile de învățământ preuniversitar. Disponibil la: <https://www.isjialomita.ro/files/legi/Ordinul%20MEC%20nr.%203781%20din%202025.pdf>

21. Mishna, F. (2012). *Bullying: A guide to research, intervention, and prevention*. OUP USA.

22. National Children's Bureau. (2012). *Perspectives on Bullying and Difference*. National Children's Bureau. ISBN: 978-1-907969-36-2. <https://www.ncb.org.uk>

23. Payne, K. J., & Llosa, L. F. (2022). *Emotionally resilient tweens and teens: Empowering your kids to navigate bullying, teasing, and social exclusion*. Shambhala Publications, Inc.

24. Parlamentul României. (2023). Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023. https://edu.ro/sites/default/files/_fișiere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_preuniversitar_nr_198.pdf

25. Papalia, D. E., & Martorell, G. (2021). *Experience human development* (14th ed.). McGraw-Hill Education.

26. Pivniceru, M. M., & Luca, C. (2009). Ghid de audiere a copilului în proceduri judiciare. Editura Hamangiu SRL.

27. Pynoos, R. S., & Nader, K. (1988). Psychological first aid and treatment approach to children exposed to community violence: Research implications. *Journal of Traumatic stress*, 1(4), 445-473.

28. Rigby, K. (2003). *Stop the bullying: A handbook for schools*. Aust Council for Ed Research.

29. Rose, C. A., Swearer, S. M., & Espelage, D. L. (2012). *Bullying and students with disabilities: The roles of disability, individual characteristics, and school context*. În G. G. Bear & K. M. Minke (Eds.), *Children's needs III: Development, prevention, and intervention* (pp. 293–304). National Association of School Psychologists.

30. Salvați Copiii România. (2022). Peste un sfert dintre copii au fost agresori; jumătate spun că au fost victime ale bullying-ului [Raport PDF]. <https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2023-11/studiu-pest-un-sfert-dintre-copii-au-fost-agresori-jumatate-spun-ca-au-fost-victime-ale-bullying-ului.pdf>

31. Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(4), 376-385.

32. Smith, P. K., & Norman, J. O. H. (Eds.). (2021). The Wiley Blackwell handbook of bullying: A comprehensive and international review of research and intervention.
33. <https://sigurantascolara.ro/informatii-utile/studiul-siguranta-in-scoala/>
34. Unesco, U. N. (2018). School violence and bullying: Global status and trends, drivers and consequences. Paris: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.
35. Vernon, A., & Igna, R. I. (2008). Programul Pașaport pentru succes în dezvoltarea emoțională, socială, cognitivă și personală a copiilor din clasele IV. RTS [Romanian Psychological Testing Service].
36. Wang, J., Iannotti, R. J., & Nansel, T. R. (2009). School bullying among adolescents in the United States: Physical, verbal, relational, and cyber. *Journal of Adolescent health*, 45(4), 368-375.
37. Unnever, J. D., & Cornell, D. G. (2003). *Bullying, self-control, and ADHD*. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(2), 129-147. <https://doi.org/10.1177/0886260502238731pmc.ncbi.nlm.nih.gov+7confero.ep.liu.se+7scispace.com+7>
38. Unicef România / OECD (2018). Raport OECD – România printre top țări europene cu bullying în școli UNICEF
39. United Nations Department of Peace Operations, Office of the High Commissioner for Human Rights, & Office on Drugs and Crime. (2024). *Manual on investigative interviewing for criminal investigation*. United Nations. <https://interviewingprinciples.com/>
40. Hotărârea nr. 1065/2024 privind aprobarea Planului național de combatere a violenței școlare.
41. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

